

Els clàssics i els interessos literaris dels
alumnes: una proposta adequada per a
3r d'ESO

Treball de final de màster

Alumna: Ariadna Aguilar Molist

Tutora: M. Àngels Verdaguer Pajerols

Màster en Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i
Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes

Especialitat en Llengua i Literatura Catalana i Castellana

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

3 de juny del 2020

Resum

El present estudi té l'objectiu d'analitzar els hàbits lectors, les preferències i els interessos literaris d'un centenar d'alumnes de 3r d'ESO del Col·legi Sant Miquel dels Sants i dels instituts Gerbert d'Aurillac, Jaume Callís i La Plana amb la finalitat d'elaborar una proposta de tres obres per llegir durant un curs a la matèria de Llengua catalana i literatura. Un altre objectiu és reflexionar sobre quina educació literària s'hauria de proporcionar als alumnes de secundària i quina proporció d'obres clàssiques i obres de literatura juvenil s'haurien d'incloure al cànon escolar. Després d'analitzar les dades obtingudes a partir d'un qüestionari que van respondre els alumnes i de comparar-les amb les consideracions teòriques i els estudis sobre l'educació literària i els clàssics a l'ESO, vaig observar que la dificultat de les obres seleccionades havia de ser semblant a la de les obres que proposen els instituts, que hi hauria d'incloure una obra teatral per promoure un gènere poc treballat a les aules d'ESO i que s'haurien de buscar noves metodologies per fer més atractiva la poesia. També vaig concloure que una part important d'estudiants prefereix llegir sobre temes quotidians i propers i que es decanten per llegir llibres romàntics i de misteri però que una altra part d'alumnes els interessen altres tipus de llibres i voldrien llegir sobre temes diversos. Aquests resultats coincideixen amb els seus llibres de lectura obligatòria preferits perquè la varietat de llibres escollits va ser significativa. A partir d'aquestes constatacions i reflexions vaig decidir incloure els següents llibres a la selecció: l'obra teatral *La filla del mar* d'Àngel Guimerà, la novel·la *El gos dels Baskerville* d'Arthur Conan Doyle i un petit recull de poemes de literatura catalana i universal.

Paraules clau: interessos lectors, clàssics, 3r d'ESO, educació secundària obligatòria, literatura, educació literària

Abstract

This study is concerned with reading habits, literary interests and preferences of a hundred students from 3rd of ESO belonging to Col·legi Sant Miquel dels Sants and the high schools of Gerbert d'Aurillac, Jaume Callís and La Plana. The main purpose is to suggest a selection of three publications to read during an academic year in the Catalan language and literature subject. Secondly, another aim is to reflect on the suitable type of literature education teachers should provide to students besides the number of classic books and juvenile literature that should be included in the school's book selection. Once the survey's information given to students has been analysed and their answers have been compared, I can confirm the difficulty of the books selected should be the same according to the books chosen by the high school. Moreover, I achieved the conclusion that a dramatic book should be included because students

are not provided with enough dramatic education and different methodologies should be created in order to make poetry more engaging for them. I also noticed an important number of students prefer to read about quotidian and nearby topics together with romantic and mystery books. However, another relevant number of students would like to read about different topics. This aspect is related to the students' favourite books because they like a lot of reading from different genres. Considering the ideas mentioned above, I decided to include the titles below in my own selection: the dramatic book *La filla del mar* by Àngel Guimerà, *The hound of the Baskervilles* by Arthur Conan Doyle and a small selection of Catalan and universal literature poems.

Key words: reading interests, classic books, 3rd of ESO, compulsory secondary education, literature, literature education.

Índex

1. Introducció.....	5
2. Fonamentació teòrica.....	7
2.1 Marc legal: paper de la literatura.....	7
2.1.1 Decret 187/2015, de 25 d'agost.....	7
2.1.2 La literatura a l'aula: proposta del Departament d'Educació.....	8
2.2 Marc teòric: literatura i clàssics.....	10
2.2.1 La realitat de la literatura a les aules.....	10
2.2.2 L'educació literària a l'educació secundària.....	11
2.2.3 Els clàssics i les obres canòniques.....	13
2.2.4 El cànon escolar.....	15
3. Metodologia de recerca.....	18
3.1 Metodologia general.....	18
3.2 Participants.....	18
3.3 Eines de recollida de dades.....	19
3.4 Procés de recollida de dades.....	21
3.5 Anàlisi de dades.....	21
4. Resultats de l'estudi.....	23
5. Discussió els resultats.....	27
5.1 Proposta d'obres i justificació.....	32
6. Conclusions.....	38
7. Bibliografia.....	41
8. Annexos.....	44
Annex 1. Resultats de les preguntes tancades.....	44
Annex 2. Respostes de les preguntes obertes.....	46
Pregunta 6.....	46
Pregunta 7.....	48
Pregunta 8.....	51
Annex 3. Tastet poètic.....	55
Annex 4. Qüestionari.....	65

1. Introducció

Els alumnes d'educació secundària obligatòria, a l'assignatura de català, en més o menys mesura depenent de l'institut, llegeixen un seguit d'obres literàries entre les quals trobem obres clàssiques de la literatura catalana, obres de la literatura juvenil, traduccions o adaptacions de clàssics universals, antologies poètiques, etc. Per tant, al final de la seva escolarització obligatòria hauran tingut contacte amb un repertori prou important d'obres que els serviran per anar confegint el seu itinerari lector, descobrir què els agrada llegir, reflexionar sobre els principals problemes que afecten l'essència humana i trobar els seus referents literaris. A alguns alumnes se'ls haurà despertat una sensibilitat per la literatura i seguiran llegint, d'altres no voldran tornar a obrir un llibre o ho faran només quan sigui estrictament necessari.

El compromís dels docents hauria de ser el de proporcionar-los un seguit de referents que els eduquin literàriament i, en la mesura del possible, facin néixer en ells l'interès per la lectura i la literatura. Tot i que l'època adolescent en la qual es troben no ho fa fàcil perquè els seus hàbits lectors i la manera d'apropar-se als llibres ha canviat, al mateix temps, estan en el millor moment maduratiu per rebre, interpretar i reflexionar sobre els temes de les obres que llegeixen. El teló de fons del present treball de final de màster serà la reflexió sobre com s'hauria de dur a terme l'educació literària dels alumnes d'educació secundària obligatòria. En concret, i tenint en compte que l'aproximació al fet literari es fa mitjançant la lectura d'obres principalment de narrativa, poesia i teatre, se sospesará sobre quin tipus d'obres s'haurien de llegir, quins criteris s'haurien d'emprar per seleccionar-les i com s'hauria de plantejar la seva lectura i la seva aproximació teòrica.

Els objectius del treball són els següents. En primer lloc, em proposo conèixer el paper de la literatura a l'educació secundària obligatòria i, en concret, dins de la matèria de Llengua catalana i literatura. En segon lloc, voldria reflexionar sobre com s'enfoca l'educació literària a secundària i sobre el paper que hi tenen les obres clàssiques. Per assolir aquests dos objectius, ho faré a partir d'una aproximació teòrica analitzant quin és el tractament de la literatura al Decret 187/2015, de 25 d'agost i al document *La literatura a l'aula* (2014) per una banda, i contrastant els estudis de diferents autors com Ballester (2015), Bordons i Díaz-Plaja (2004), Calvino (1993) o Aulet i Martí (2013) que reflexionen sobre com es desenvolupa l'estudi de la literatura a secundària i sobre la importància de transmetre una educació literària fomentada en els clàssics, per l'altra. En tercer lloc, em proposo l'objectiu de conèixer els hàbits lectors, els interessos i els gustos literaris dels alumnes de 3r d'ESO, així com què entenen per «literatura» i per «obres clàssiques»; aquesta informació l'obtindrè a partir d'un qüestionari que respondran un centenar d'alumnes de diferents instituts. Les dades obtingudes em permetran tenir un base real sobre la qual actuar.

Amb tot, la finalitat del treball serà elaborar una proposta de tres obres per llegir i treballar a l'assignatura de Llengua catalana i literatura de 3r d'ESO que casi amb els interessos dels alumnes però que no deixi de ser enriquidora a nivell pedagògic. La reflexió al voltant de la fonamentació teòrica i les dades obtingudes a partir del qüestionari guiaran aquesta finalitat. Alguns dels interrogants que em plantejaré al llarg de l'elaboració de la proposta i als quals intentaré donar resposta seran els següents. S'hi haurien d'introduir obres de literatura juvenil? S'hi haurien d'introduir obres clàssiques de la literatura? Quina educació literària haurien de rebre els joves i com s'hauria d'enfocar? Quins gèneres i quines temàtiques els agrada llegir als joves?

El treball s'estructura de la següent manera. El cos del treball s'inicia amb una fonamentació teòrica dividida en un marc legal en el qual s'emmarca la literatura dins de la normativa vigent i en un marc teòric on s'expliquen i es posen en relació les principals problemàtiques a l'hora de tractar l'ensenyament de la literatura a l'educació secundària obligatòria. A continuació es justifica la metodologia de recerca emprada i es detalla com es va dur a terme el procés de recollida de dades. Després es presenten els resultats de l'estudi per, tot seguit, fer-ne l'anàlisi i veure si els resultats difereixen o s'acosten als resultats d'estudis anteriors i donar compte de les limitacions del qüestionari; en aquest mateix apartat s'inclou la proposta d'obres elaborada a partir dels resultats obtinguts amb el qüestionari i a partir de les reflexions i de les valoracions que se'n deriven. Finalment, un últim apartat amb l'exposició de les conclusions tanca aquest treball de fi de màster.

2. Fonamentació teòrica

2.1 Marc legal: paper de la literatura

2.1.1 Decret 187/2015, de 25 d'agost

El Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, determina quins processos d'ensenyament i aprenentatge s'han de seguir per aconseguir que els estudiants acabin l'ensenyament obligatori havent assolit unes determinades competències bàsiques. El Decret 187/2015, de 25 d'agost, proposa un currículum competencial que millori la qualitat de l'aprenentatge i faciliti «tant la incorporació dels alumnes als estudis posteriors i a la vida adulta com el desenvolupament de l'aprenentatge al llarg de la vida». Concretament, aquestes competències bàsiques es troben distribuïdes en nou àmbits de coneixement, set dels quals inclouen les diferents matèries curriculars i dos (l'àmbit digital i l'àmbit personal i social) que són transversals a totes les matèries.

La literatura, el tema que ens ocupa, forma part de la matèria comuna de Llengua catalana i literatura, una de les quatre matèries de l'àmbit lingüístic. Les competències bàsiques de l'àmbit lingüístic es desgranen en cinc dimensions. Per una banda, hi trobem la dimensió de comprensió lectora, la dimensió d'expressió escrita i la dimensió de comunicació oral; totes tres «formen part del procés comunicatiu en tant que comporten comprendre textos escrits, expressar-se mitjançant textos escrits i comunicar-se de manera oral». Per altra banda, hi trobem la dimensió literària i la dimensió actitudinal i plurilingüe. Dins de les tres dimensions comunicatives i dins de la dimensió literària s'hi despleguen tres competències i, dins de la dimensió actitudinal i plurilingüe, tres actituds. Les dues primeres actituds afecten les competències de la dimensió comunicativa, és a dir, la comprensió lectora, l'expressió escrita i la comunicació oral; l'última actitud, en canvi, es relaciona amb totes les matèries dels diferents àmbits.

Centrant-nos en la dimensió literària, dins de la qual s'hi troba l'ensenyament de la literatura, aquesta es descriu com «la interpretació, valoració i producció de textos literaris dels diversos gèneres: poètics, narratius i teatrals, des dels més tradicionals als actuals». Per tant, es relaciona, també, amb les competències de la dimensió comunicativa perquè facilita el desenvolupament de l'hàbit lector i escriptor, així com el coneixement de la llengua i la cultura. Aquest mateix Decret 187/2015, de 25 d'agost, a part de descriure en què consisteix cada competència, fa una gradació en tres nivells de l'assoliment de cada competència i estableix un seguit de continguts clau que s'hi relacionen. Les tres competències de la dimensió literària són les següents:

COMPETÈNCIA 10: Llegir obres i conèixer els autors i les autores i els períodes més significatius de la literatura catalana, castellana i universal.

COMPETÈNCIA 11: Expressar, oralment i per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.

COMPETÈNCIA 12: Escriure textos literaris per expressar realitats, ficcions i sentiments.

Més concretament, i analitzant-ho amb deteniment, la competència 10 es desgrana en diferents aspectes. Primerament, es concreta que cal llegir fragments o obres literàries senceres per fomentar la comprensió de les altres persones, de nosaltres mateixos i del món, el plaer per la lectura, l'educació dels gustos estètics, la creativitat i l'expressió d'opinions raonades i crítiques. Seguidament, es diu que cal posar atenció als autors, als períodes i als corrents principals des de l'edat mitjana fins a l'actualitat. El Decret 187/2015, de 25 d'agost, també introdueix que forma part d'aquesta competència «reflexionar sobre els elements que fan que una obra es consideri clàssica». Finalment, cal destacar que, segons la gradació del nivell d'assoliment de la competència, per assolir completament la competència 10, l'alumne ha de ser capaç de «Llegir obres de manera autònoma i conèixer autors i autores tot contextualitzant-los en el seu període històric, social, literari i estètic».

Quant a la competència 11, se sustenta en la reflexió sobre les obres literàries potenciant, així, la capacitat de comentar un text de manera crítica i argumentada. Concretament, això comporta que l'alumne sigui capaç de relacionar els textos amb temes literaris (tòpics i motius), amb els corrents estètics de la literatura universal i amb les seves vivències. L'alumne també ha de reconèixer i valorar a quin gènere pertany el text en qüestió i els recursos literaris que el caracteritzen. Tenint en compte la gradació del nivell d'assoliment de la competència, per assolir completament aquesta competència, l'alumne ha de ser capaç «d'expressar opinions raonades sobre obres literàries identificant gèneres, subgèneres, eixos temàtics i tòpics i trets estètics en relació amb altres obres, temes i motius, i interpretant i valorant recursos literaris».

Finalment, la competència 12 es concreta en l'habilitat de reescriure mitjançant tècniques de simulació, fer versions a partir de models i crear textos literaris sobre realitats, ficcions o sentiments tenint en compte els models literaris dels escriptors i escriptores que s'han treballat a classe. Per assolir aquesta competència, l'alumne «ha d'escriure textos literaris de manera autònoma, amb models explícits o implícits, fent ús d'una àmplia gamma de recursos».

2.1.2 La literatura a l'aula: proposta del Departament d'Educació

El Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya posa a l'abast dels instituts un document de caràcter orientatiu titulat *La literatura a l'aula* (2014) que, tot i que tingui un punt de partida literari, té per objectiu treballar totes les competències bàsiques de l'àmbit

lingüístic, és a dir, les competències de la dimensió comunicativa i les de la dimensió literària. Dins de la dimensió literària es vol fomentar la reflexió sobre l'amistat, els viatges i l'amor, que són uns dels principals temes de la humanitat. Des de la dimensió comunicativa es pretén millorar, en primer lloc, l'expressió oral i la comprensió lectora dels textos literaris proposats i, en segon lloc, l'escriptura mitjançant un seguit d'activitats. El document ofereix una selecció de textos organitzats en eixos temàtics que funcionen com a exemples d'itineraris de lectura. Els tres eixos temàtics que es proposen són: l'amistat, els viatges i l'amor. Dins de cada tema es proposen tres activitats a partir de tres textos de literatura catalana, de literatura castellana i de literatura universal respectivament.

En literatura catalana, dins de l'eix temàtic de l'amistat es proposa un fragment d'una carta que va enviar Mercè Rodoreda a Anna Murià. La proposta és llegir el text a l'aula i que el docent propiciï el diàleg sobre el contingut o sobre les referències històriques que hi apareixen. Llavors, es suggereix que es passi a l'anàlisi, primer de l'autora, després del context i, finalment, del gènere narratiu epistolar a partir d'un seguit d'activitats grupals i individuals. L'última part de l'activitat planteja un seguit de propostes de recerca, de lectura i d'escriptura. Al final de cada proposta, el document proporciona una rúbrica d'autoavaluació perquè l'alumne vegi quin és el seu nivell de comprensió del text treballat. Els altres dos eixos temàtics proposen un text d'Aurora Bertran sobre la Polinèsia per treballar el tema dels viatges i un text de Joanot Martorell de l'obra *Tirant lo blanc* per tractar el tema de l'amor. En literatura universal es proposa una poesia de Mario Benedetti per treballar l'amistat entre un home i una dona, un fragment de *Les aventures d'Ulisses* d'Homer per abordar el tema dels viatges i un fragment de *Romeu i Julieta* de William Shakespeare per tractar la temàtica amorosa.

A part de millorar les competències de la dimensió comunicativa, *La literatura a l'aula* (2014) pretén despertar l'interès dels alumnes per la literatura fent que siguin conscients que és un vehicle que serveix per comunicar allò que preocupa o afecta els individus i que, acaba essent allò que preocupa a l'essència humana; en aquest sentit, també es vol transmetre que la literatura és un llenguatge universal. El document, per tal de formar els adolescents en l'educació literària, aposta pels clàssics remarcant-ne la seva intemporalitat, la seva transmissió de valors humans que perduren al llarg del temps i l'ampliació dels referents dels alumnes per tal de facilitar la comprensió d'altres obres. Per tant, la voluntat d'incidir en l'educació literària dels alumnes es fa palesa en diverses ocasions.

2.2 Marc teòric: literatura i clàssics

2.2.1 La realitat de la literatura a les aules

Després d'haver vist com el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya regula l'ensenyament de la literatura a l'educació secundària obligatòria, cal veure quina és la realitat a les aules, és a dir, de quina manera, en quina mesura i amb quines condicions es pot aplicar el currículum que dicta el Departament i seguir les directrius que dona.

A mode de resum, de les cinc dimensions de l'àmbit lingüístic, n'hi ha una dedicada exclusivament a l'ensenyament de la literatura i a dins de la qual s'hi detallen tres competències literàries. Tenint en compte que una de les dimensions de l'àmbit lingüístic descriu un seguit d'actituds que afecten les competències d'aquest àmbit i que les altres tres dimensions inclouen les nou competències comunicatives, s'atribueix un pes prou important a la dimensió literària. Per tant, proporcionalment, una quarta part de les competències de l'àmbit lingüístic corresponen a l'ensenyament de la literatura.

Com s'ha argumentat anteriorment, el currículum de l'educació secundària distingeix i diferencia clarament les competències comunicatives de les literàries, tot i que segueixin mantenint una relació inevitable perquè la literatura és comunicació, tal com veiem exemplificat al document *La literatura a l'aula* (2014). Encara que el currículum separi les competències lingüístiques en dues dimensions, aquesta distinció no es troba present a les matèries curriculars de l'ESO perquè la llengua i la literatura es fusionen en una única matèria anomenada Llengua catalana i literatura. Si observem la distribució horària global per matèria i curs del Decret 187/2015, de 25 d'agost, veiem que es dediquen tres hores setmanals a impartir la matèria de Llengua catalana i literatura al llarg dels quatre cursos d'ESO però enlloc no s'especifica quina quantitat d'hores cal dedicar a la llengua, per una banda, i a la literatura per l'altra. És a dir, «de la teoria a la pràctica hi ha un abisme, les declaracions a favor de la literatura no es materialitzen enlloc, no hi ha cap curs dedicat a la literatura a l'ESO» (Aulet i Martí, 2012, p. 50).

Focalitzant l'atenció en el títol de la matèria que ens pertoca, Llovet (2018) afirma que les tres hores de Llengua catalana i literatura a l'ESO no obliguen a ensenyar literatura perquè «si aquest hagués sigut el propòsit dels programadors del nostre ensenyament haurien posat [...] llengua i literatura catalanes». A més, un any abans, Llovet ja reiterava que «el que no hi ha és cap assignatura [...] que expliqui sistemàticament la literatura o que, encara millor, indueixi els nens i nenes, joves i joves, a agafar gust per la lectura i practicar-la assíduament» (Llovet, 2017).

Jaume Aulet i Pere Martí també reivindiquen, en diverses ocasions, el paper de l'educació literària a l'ESO i al batxillerat. El 2009, en una ponència a l'Institut d'Estudis Catalans, afirmaven que la presència de la literatura a les aules de secundària era «tangencial i reduïda a una tipologia textual» (Aulet i Martí, 2012, p. 49). A més, constataren que aquesta

era una problemàtica que s'arrossegava des de feia temps perquè, en el *Dictamen sobre la situació de la literatura catalana a l'ensenyament secundari* del 2007, ja proposaven un seguit de propostes de millora per combatre la progressiva reculada de l'ensenyament de la literatura a l'ESO i al batxillerat i que, el 2009, afirmaven que no s'havien tingut en compte. D'entre les millores, Aulet i Martí (2007) proposaven:

Distribuir la matèria de llengua catalana i literatura de segon cicle en dos blocs perfectament diferenciats: un de llengua i un de literatura. D'acord amb els currículums, el de literatura es podria elaborar a partir dels gèneres literaris i es podria impartir a quart o tercer. (p. 73)

O, de caràcter més general:

Aconseguir que la literatura no sigui vista com un apèndix de la llengua. Les propostes de treball de textos literaris sempre han de potenciar els aspectes literaris i anar més enllà de la simple comprensió lectora del text (que no vol dir que no hi hagi de ser). (p. 72)

Tot i així, el gener del 2013, quan es van fer públiques les competències bàsiques, Aulet i Martí (2013) van continuar constatant que, tot i que s'haguessin presentat tres competències referides a la literatura amb dotze continguts clau que se'n derivaven, la realitat a les aules continuava essent la mateixa:

Sempre dependrà [...] de la voluntat i de la preparació en literatura del professorat; sobretot si tenim en compte, com hem dit, que el currículum no s'ha modificat i, doncs, no hi ha cap curs específic en què es pugui desplegar la dimensió literària. (p. 114)

I més endavant, el 2017, després de fer-se públic el *Pla de lectura 2020* en el qual s'especificaven les iniciatives que es durien a terme per promocionar la lectura a Catalunya, Llovet observava que, un cop més, s'havien oblidat del repte de fomentar la lectura a les escoles i instituts per «assegurar una certa perdurabilitat a la lectura» (Llovet, 2017). Per altra banda, hi ha qui no es mostra tant categòric i afirma que tot i que els programes oficials prioritzin la llengua, els docents tenen prou llibertat de càtedra per decidir si treballen més llengua o més literatura (Monsó, 2017). En última instància, una dada que també pot influir en aquesta absència de literatura a les aules de secundària pot estar relacionada amb la inseguretats dels docents vers la matèria; Aulet i Martí (2012) afirmen que un 86% dels centres enquestats, segons l'estudi que va fer Pere Martí a *La literatura més enllà dels currículums*, reconeixen la importància i la necessitat de formació en literatura per part del professorat.

2.2.2 L'educació literària a l'educació secundària

L'educació literària, segons Mendoza (2002), fa referència a la preparació dels alumnes per rebre i interpretar les obres literàries. Més concretament, Ballester (2015) l'encamina cap a dues direccions: en primer lloc, diu que és la comprensió de les formes específiques d'organitzar i comunicar les experiències a partir de la literatura i, en segon lloc, la presa de consciència de la línia del temps que travessa els textos. Al llarg dels anys s'han plantejat diferents enfocaments didàctics per ensenyar literatura. Els precursors van ser els

plantejaments basats en l'aprenentatge de la història literària, Bordons i Díaz-Plaja (2004) els descriuen com a mètodes que es centraven en la figura de l'autor, la finalitat dels quals acabava essent situar-lo en l'espai i el temps. Ballester (2007) descriu aquest mateix estadi de la didàctica de la literatura com un model basat en el patrimoni històric i col·lectiu que consistia en la lectura d'obres i fragments complementant-la amb l'estudi d'un manual d'història literària; per això es va acabar associant la literatura amb la història literària. Colomer (2011) també afirma que cal qüestionar aquesta mateixa concepció de la literatura entesa com una font de transmissió de sabers i de coneixements sobre la història literària.

Bordons i Díaz-Plaja (2004) afirmen que a aquest procediment didàctic el va succeir l'enfocament centrat en l'obra, és a dir, la creació d'un seguit de metodologies basades en l'anàlisi i la lectura atenta per acabar elaborant un comentari de text. Com que «els alumnes hi veien l'aplicació d'eines d'anàlisi complicades que causaven una sensació d'encotillament feixuc» (Bordons i Díaz-Plaja, 2004, p. 7), aquest plantejament també va quedar obsolet i es va passar a unes metodologies que col·locaven el lector al centre del procés d'aprenentatge. Actualment, tal com observen Bordons i Díaz-Plaja (2004) i Ballester (2007), la didàctica de la literatura atribueix un valor molt important a la figura del lector, però no es fomenta només en la seva figura. A part de la creació d'autors competents formats a partir de l'hàbit lector, es volen recuperar aquells enfocaments que es basen en l'autor i l'obra amb l'objectiu d'introduir-hi el valor educatiu del fet literari. Bordons i Díaz-Plaja (2004) argumenten que, d'aquesta manera, s'aconsegueix una «comprensió global» i un «gaudi ple del fenomen literari» (p. 8).

Els estrats d'aquests plantejaments més historicistes s'observen més clarament en l'etapa del batxillerat perquè, degut a la influència de les proves d'accés a la universitat, el que acaba primant són les aproximacions a les obres a partir de la «informació sobre els autors, característiques de l'època i del moviment i particularitats del gènere» (Esteve, 2013, p.48). Cerrillo (2013) observa que els programes de literatura i els llibres de text, després de la implementació de l'ensenyament competencial, en la majoria dels casos, segueixen oferint un acostament a la literatura a partir de la seva història. Caldria fomentar més metodologies que tinguessin en compte els interessos i les capacitats de l'alumnat, que, en última instància, és el que caracteritza la competència literària que hauran de desenvolupar. Hermida i Cañón (2002) afirmen que calen aproximacions que creïn llaços entre els textos i els alumnes a partir de lectures qüestionadores, plaents, compartides i creatives.

Caro (2014) descriu l'enfocament basat en la història literària com un seguit de discursos academicistes que confonen la literatura amb la història de la literatura i eleven els clàssics a «obras de autoritat històrica» (p. 37) mereixedores d'una anàlisi erudita. Aquests plantejaments s'acosten als clàssics com a models innegables de la tradició literària i els utilitzen com a pretextos antològics a partir dels quals detectar-hi cànons, influències, tòpics literaris... aferrant-se, així, al text. Caro (2014) posa en confrontació aquest plantejament que

ella anomenada «conservador» amb una visió moderna dels clàssics que propiciï una *recanonització*. L'autora argumenta que, en lloc de preservar el text original, el més profitós és utilitzar-lo d'una manera democràtica i fer-lo imprevisible, és a dir, no limitar-nos a esquemes d'anàlisis preestablertes i deixar que l'obra parli per ella sola. En l'ensenyament de la literatura es tradueix en la pràctica de la lectura lliure. Colomer (2011) també detecta els beneficis de la lectura lliure i afirma que «el simple acceso a los libros constituye una gran parte de la educación lectora y literaria y puede servirnos aquí de ejemplo de cómo ayuda la literatura a entender el mundo en la etapa de formación de los individuos» (p 7).

Tanmateix, Colomer (2011) argumenta que «poner simplemente en relación a los alumnos con los textos no soluciona el problema de la enseñanza literaria. También es necesario enseñar a pensar y a hablar sobre los textos» (p. 14). Per aquest motiu, no podem oblidar que «la competencia literaria s'adquireix a partir de l'aprofundiment i de la interpretació del text» (Ballester, 2007, p. 91). Més específicament, en l'educació secundària cal passar d'una lectura comprensiva a una d'interpretativa que atorgui sentit als textos i, per fer-ho, s'ha d'anar més enllà del comentari de text, buscant noves formes que potenciïn la construcció de sentit. Segons Colomer (2011) cal vetllar per les dues vies d'aproximació als textos literaris: per la lectura lliure, com per exemple a partir del foment del gust per la lectura, i per la lectura guiada o interpretativa que posi unes bases hermenèutiques que seran transferibles a altres textos. És en aquest espai on es mouen les innovacions en el camp de la didàctica de la literatura. «Promover la lectura y enseñar a leer son los dos ejes sobre los que discurre la innovación en la enseñanza de la literatura» (Colomer, 2011, 17).

Tornant a Caro (2014), l'autora també observa que, igual que Cerrillo (2013), en l'actual sistema educatiu competencial, l'acostament academicista als textos literaris ha quedat obsolet i són necessàries noves metodologies que sobrepassin aquest model i que s'adaptin a les característiques de la societat actual. Més enllà de les propostes d'innovació educativa dins de l'ensenyament per competències que proposa l'autora, cal destacar el valor que atribueix a les obres clàssiques. Partint de la seva modernitat, en tant que són obres que parlen de la condició humana i de les quals es deriven una infinitat de lectures; l'autora les considera fonamentals a l'hora de desencadenar un aprenentatge cooperatiu, creatiu i interdisciplinari que beneficiï les pràctiques basades en competències bàsiques.

2.2.3 Els clàssics i les obres canòniques

Per plantejar si hauria de ser una prioritat llegir els clàssics a secundària, cal veure quina és la riquesa o, simplement la naturalesa, d'aquestes obres que fa que es distingeixin de la resta. Com a característica general cal destacar la seva intemporalitat perquè són obres que parlen dels principals problemes i inquietuds de l'espècie humana i, per tant, tot i haver estat escrites, en la majoria dels casos, en èpoques anteriors, gaudeixen d'una modernitat

indiscutible. «Qui no ha patit mai per un amor no correspost? Qui no ha sentit mai enveja d'una altra persona? Qui no ha volgut assemblar-se a l'heroi o a l'heroïna ideal?» (Calatayud i Escrivà, 2004, p. 31). Totes aquestes preguntes que interpel·len l'essència humana i en les quals ens sentim identificats, se les han plantejat molts dels autors clàssics per excel·lència.

De les definicions que proposa Calvino (1993) a l'assaig sobre les raons per les quals s'haurien de llegir els clàssics, val la pena destacar-ne les següents:

Se llama clásicos a los libros que constituyen una riqueza para quien los ha leído y amado, però que constituyen una riqueza no menor para quien se reserva la suerte de leerlos por primera vez en las mejores condiciones para saborearlos. (p. 2)

O bé: «Un clásico es un libro que nunca termina de decir lo que tiene que decir» (Calvino, 1993, p. 2). Remetent-nos a la primera afirmació, l'autor es refereix a la rica experiència de llegir un clàssic a l'edat adulta perquè la persona té més experiència vital, i en més o menys mesura, una educació literària més àmplia. Aquesta experiència es contraposa amb aquelles lectures de joventut que solen ser formatives, «en el sentido que dan forma a la experiencia futura» (Calvino, 1993, p. 2). Les lectures de secundària, i en especial les dels clàssics, poden ser més o menys profitoses per diferents motius, però són necessàries perquè instal·len en el subconscient, mecanismes de comprensió, continguts, idees... que aniran modulant les experiències i ressonant en les lectures futures. Calvino (1993) també remarca que l'escola és l'única institució que pot obligar els alumnes a llegir els clàssics per tal que coneguin un determinat nombre d'obres que els serviran per orientar les seves tries posteriors i anar teixint així la seva sensibilitat literària.

Parlar dels clàssics implica parlar del cànon, és a dir, d'aquelles obres que, per raons diverses, es consideren modèliques i que, per tant, hauria de llegir tot lector ideal. «Poseemos el canon porque somos mortales y nuestro tiempo es limitado» (Bloom, 1995, p. 41); com que no ho podem llegir tot, hem de fer una selecció d'aquelles obres més representatives que destaquen pel seu valor estètic i per la seva originalitat. Però tal com diu Cerrillo (2013), no totes les obres que formen part del cànon han de ser obres clàssiques; per exemple, podem trobar obres de literatura infantil i juvenil dins d'un cànon escolar. És per això que Fernández (2008) diu que no podem parlar de cànon en singular perquè existeixen diferents tipus de cànons (cànon escolar, cànon eclesiàstic, cànon filològic...) depenent de la finalitat i de les característiques dels lectors a qui van dirigides les obres que s'hi inclouen.

El concepte de cànon ens porta a reflexionar sobre quines són les obres que s'haurien d'incloure al corpus de lectures de l'educació secundària obligatòria. Colomer (2008) afirma que molts autors consideren que durant aquesta etapa «el paper del professorat no és tenir en compte els gustos i les necessitats psicològiques dels nois i noies, sinó ensenyar els principis de la lectura culta, científica i filosòfica» (p. 53) i per això consideren que han de prevaldre els clàssics dins dels cànons escolars. Cerrillo (2013) parteix de la indiscutible responsabilitat de la

institució educativa de proporcionar models literaris de qualitat als joves i negocia sobre com s'hauria de fer aquest acostament sense deixar de tenir en compte que:

Las exigencias lectoras debieran ser superiores a las de la educación primaria, más allá -incluso- de los gustos de los adolescentes, a los que hay que pedirles un cierto esfuerzo lector, al tiempo que les debemos dar los instrumentos necesarios [...] Para intentar solventar ese problema se puede recurrir a estrategias que hagan más flexible la "obligatoriedad" de su lectura. (p. 22)

Les estratègies que proposa Cerrillo (2013) són la lectura de fragments i l'ús d'adaptacions tot i que hi hagi autors que afirmen que els clàssics s'han de llegir quan sigui el moment i a partir del text original. Però, tot i que adaptar les obres clàssiques sigui complicat, hi ha bones adaptacions i recórrer a elles és una bona opció per proporcionar als alumnes un primer acostament a aquestes obres ja que sempre seran a temps de llegir-les de nou amb un bagatge més ampli i des d'altres punts de vista; tal com diu Calvino (1993): «Toda relectura de un clásico es una lectura de descubrimiento como la primera» (p.2).

Calatayud i Escrivà (2004) afirmen que no hi ha «res millor que recuperar allò que deien els nostres congèneres» (p. 31) perquè fan que ens coneguem millor a nosaltres mateixos; i Hermida i Cañón (2002) creuen que l'escola s'hauria de comprometre a comunicar certs textos que són significatius en la història, tenen vigència política, transmeten valors, són models estètics i fan que els alumnes s'hi identifiquin. Si es fa una bona selecció d'obres, si el cànon és oportú i casa amb els interessos i les inquietuds dels adolescents, serà més fàcil que s'hi identifiquin perquè relacionaran els desitjos dels personatges, els conflictes que s'hi narren o les idees que es debaten amb les seves pròpies experiències i això els farà reflexionar sobre ells mateixos i sobre el món.

Podem recapitular que hi ha més autors que reconeixen la importància, els beneficis i la responsabilitat de fer llegir els clàssics a les aules de secundària que no pas autors que ho neguen. A més, aquesta responsabilitat per part dels docents s'explicita legalment al Decret 187/2015, de 25 d'agost, a la competència 10 on diu que cal «reflexionar sobre els elements que fan que una obra es consideri clàssica». El document orientatiu *La literatura l'aula* (2014) també considera que durant l'educació secundària és un bon moment per ensenyar els clàssics pel seu caràcter intemporal i, per tant, perquè els valors humans que mostren són permanents, perduren al llarg dels anys. També és remarcable el fet que aquestes obres contribueixen a ampliar els referents dels alumnes i faciliten la comprensió d'obres més complexes.

2.2.4 El cànon escolar

Diferents autors afirmen que hi ha un «cànon ocult» d'obres de lectura a l'educació secundària obligatòria (Esteve, 2013; Cerrillo, 2013; Mendoza, 2002 i Romero, 2007) en el sentit que existeix un cert consens i algunes coincidències en les lectures que es llegeixen als diferents instituts de Catalunya i d'Espanya. Cerrillo (2013) considera que aquest «cànon ocult» hauria de sortir a la llum i evolucionar cap a un cànon escolar que fos el resultat d'un debat i un

estudi sobre quines obres literàries són més adients per formar un lector competent i educar-lo literàriament. Els membres de la Comissió Didàctica de la literatura del Consell assessor de la llengua a l'escola de la Generalitat de Catalunya també ho defensen:

Els avantatges que es derivarien de l'impuls institucional d'un tal cànon, en qualitat d'obra de referència ineludible, dins el sistema escolar de Catalunya, per a l'ensenyament de la literatura que a hores d'ara s'hi imparteix (sovint inconnex, arbitrari, atzarós, imprevisible). (*Consell assessor de la llengua a l'escola: Conclusions, 2006*, p. 95).

En l'educació secundària obligatòria és el propi centre el que escull les obres que es llegiran a cada curs i a cada assignatura. Per tant, es trien les obres en funció de la concreció curricular del centre i de l'àrea, i per fer-ho, s'haurien de tenir en compte els nivells de comprensió dels alumnes i les seves preferències lectores. En el cas de l'educació secundària postobligatòria, és el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya qui prescriu les lectures dels dos cursos de batxillerat, tant per la matèria comuna de Llengua catalana i literatura, com per la matèria de Literatura catalana de modalitat; i que seran les obres de les quals s'hauran d'examinar els alumnes que es presentin a les proves d'accés a la universitat.

Tornant a les lectures dels cursos d'educació secundària obligatòria, la selecció de les obres planteja el dubte de si s'hi haurien d'incloure, o no, lectures de literatura juvenil. La majoria d'autors (Esteve, 2013; Cerrillo, 2013 i Mendoza, 2002) consideren que sí perquè aquest cànon ha de ser ampli i obert. Les obres de literatura infantil i juvenil són el primer contacte que tenen els lectors amb la literatura i, per tant, posen les bases per desenvolupar la futura competència literària que serà la finalitat per la qual rebran una educació literària a secundària (Mendoza, 2002). Cal tenir present, doncs, que aquestes lectures serveixen per fomentar l'hàbit lector però que no són una via d'accés a la «gran literatura» (Mendoza, 2002).

A partir de determinada edad, a los adolescentes se les debe de ofrecer la lectura de obras clásicas de la literatura universal, porque condensan una riqueza literaria tan grande que no podemos ocultarla, planteándoles la dificultad de su lectura como un reto y no como una barrera. (Cerrillo, 2013, p. 27)

Els clàssics són, doncs, la principal porta d'entrada al discurs literari i per tant, els principals encarregats de propiciar el desenvolupament de la competència literària sempre que «muestre lo específico del hecho literario y lo genérico de la faceta cultural de la literatura» (Mendoza, 2002, p. 29). Aquestes afirmacions no neguen l'entrada d'obres de literatura infantil i juvenil al corpus d'obres de secundària, especialment durant els primers cursos, ja que fan més pla el camí d'accés a l'educació literària i fomenten l'hàbit lector, però l'educació literària no pot quedar reduïda a això. Tot i que les obres clàssiques siguin menys atractives per els alumnes i puguin suposar una dificultat afegida per la complexitat del llenguatge poètic que les caracteritza, no s'hi hauria de renunciar. «Cada uno de nosotros tiene derecho a conocer –o al menos saber que existen– las grandes obras literarias [...] Varios de esos contactos se establecen por primera vez en la infancia y juventud, abriendo caminos que pueden recorrerse después» (Machado, 2002, pp. 37-38). Tal com diu, Cerrillo (2013), potser aquestes obres, que

s'imposen com a obligatòries, no són les millors per crear hàbits lectors ni per esperar que els alumnes n'obtinguin plaer però el que s'ha de valorar és el seu esforç per comprendre-les i comentar-les.

A part del debat sobre si, clàssics sí o clàssics no a l'educació secundària, hi ha altres aspectes i criteris que cal tenir en compte a l'hora de seleccionar les lectures obligatòries. Aulet i Martí (2012) afirmen que segons un estudi fet per Pere Martí, un 92% dels centres enquestats, quan escullen els llibres que llegiran els alumnes, tenen en compte que els agradin. És important que aquestes obres s'adeqüin al nivell de comprensió dels alumnes al mateix temps que es tenen en compte les opinions, els gustos i l'itinerari d'aprenentatge dels joves (Hermida i Cañón, 2002 i Colomer, 2002). Tanmateix, segons Tejerina (2004) aquest és un dels criteris de selecció que cal tenir en compte però no és l'únic, també considera que s'ha de tenir en compte que proporcionin un model estètic, que siguin obres significatives i que transmetin uns valors. Cerrillo (2013) també apunta que per seleccionar el cànon s'han de seguir uns criteris relacionats amb la qualitat literària de les obres i la seva adequació als interessos i capacitats dels joves.

Finalment, també cal prendre consciència sobre el gènere de les obres que formaran part del repertori literari que es voldrà transmetre als joves. Lluny del que postula Cerrillo (2013) sobre la importància que aquest cànon el constitueixin gèneres variats, la majoria de centres es decanten per la narrativa. Aulet i Martí (2012) constaten que, a partir d'un estudi fet per Pere Martí, de tots els centres enquestats de 3r d'ESO, un 92% afirmen que llegeixen narrativa, un 86% poesia, un 78% teatre i un 32% assaig. Tot i així, els autors afirmen que els professors, a diferència d'uns quants anys enrere, són més conscients de la importància de diversificar els gèneres de les lectures obligatòries tot i que les dades encara no ho evidencien. Lluch (2015) fins i tot, fa un pas més enllà i argumenta que hi ha altres lectures més enllà dels gèneres clàssics de la narrativa, la poesia i el teatre, i proposa la lectura de biografies, anècdotes, guies de viatges, blogs, reportatges entre altres.

3. Metodologia de recerca

3.1 Metodologia general

El que em vaig proposar fer amb aquesta recerca va ser un projecte d'innovació en didàctica de la literatura que manté relació amb un dels àmbits que proposa Mendoza (2003), l'àmbit centrat en la metodologia de l'ensenyament de la literatura. Concretament, vaig posar el focus de la investigació en la part del currículum de l'assignatura de Llengua catalana i literatura de 3r d'ESO que es dedica a l'ensenyament i aprenentatge de la literatura. Vaig pretendre donar resposta a la necessitat de triar obres de lectura obligatòria que casin amb els interessos dels alumnes i que no les vegin molt descontextualitzades de la seva realitat però que, al mateix temps, siguin un trampolí per treballar la literatura i indagar sobre els principals problemes de l'essència humana. Per recollir les evidències de recerca vaig emprar una metodologia quantitativa mitjançant l'elaboració d'un qüestionari amb ítems oberts i ítems tancats. L'objectiu de la recerca va ser conèixer els hàbits de lectura dels alumnes vers les lectures obligatòries de l'assignatura de Llengua catalana i literatura de 3r d'ESO així com els gèneres i les temàtiques que més els interessin. També em vaig proposar conèixer què entenen per «literatura» i per «obres clàssiques» aquests mateixos alumnes.

3.2 Participants

Els participants del qüestionari van ser cent alumnes de 3r d'ESO de diversos instituts de la zona de Catalunya central. Concretament, hi van participar l'Institut La Plana, el Col·legi Sant Miquel dels Sants i l'Institut Jaume Callís de Vic; i l'Institut Gerbert d'Aurillac de Sant Fruitós de Bages. La procedència geogràfica dels instituts respon al fet d'haver buscat instituts amb característiques i perfils d'alumnes diversos per tal d'obtenir una mostra de respostes heterogènies. Pel que fa a la tipologia, un d'ells, el Col·legi Sant Miquel dels Sants, és un centre concertat mentre que els altres tres són centres públics. El perfil dels alumnes de l'Institut La Plana és d'una clara multiculturalitat, amb més d'una tercera part de l'alumnat de procedència estrangera; la resta d'instituts no presenten una multiculturalitat tan rica i menys d'un 15% dels alumnes del centre són d'origen estranger. Pel que fa a la lectura, el Col·legi Sant Miquel dels Sants, l'Institut Jaume Callís i l'Institut La Plana treballen tres lectures per curs, és a dir, una per trimestre; a l'institut Gerbert d'Aurillac en llegeixen una per curs.

El procés d'enviament dels qüestionaris als alumnes va ser el següent. Els docents de l'assignatura de Llengua catalana i literatura de cada institut van fer arribar l'enllaç del qüestionari als alumnes a través de la plataforma educativa del seu centre. Els alumnes, per tant, van respondre el qüestionari en línia a través de l'aplicació Google Forms. Tot i haver passat el qüestionari a quatre instituts, no tots els alumnes que van rebre l'enllaç per

respondre'l ho van fer; si hagués estat així, hagués obtingut més de les cent respostes que realment vaig obtenir.

3.3 Eines de recollida de dades

Com he introduït anteriorment, l'eina emprada per recollir les dades de la recerca va ser un qüestionari (vegeu annex 3) format per dotze preguntes amb ítems oberts i ítems tancats precedits d'un títol i una breu introducció sobre la seva justificació i finalitat. A l'hora d'elaborar-lo vaig procurar que els ítems fossin curts i senzills, vaig emprar un llenguatge simple format per paraules habituals del repertori lingüístic dels alumnes per tal d'evitar confusions o males interpretacions; per exemple, per referir-me a la matèria de Llengua catalana i literatura ho vaig abreujar a «assignatura de català».

L'estructura del qüestionari era la següent. Les primeres cinc preguntes eren ítems d'escala de sí-no i per elaborar-les vaig optar per oracions amb una estructura simètrica i vaig evitar construccions negatives. Tot seguit, vaig creure oportú introduir les tres preguntes de resposta breu perquè vaig considerar que en aquest punt del qüestionari els alumnes encara estarien atents i concentrats per redactar la resposta. L'última part del qüestionari estava format per quatre preguntes d'entre tres i cinc opcions de resposta múltiples. En dues de les preguntes, una de les opcions múltiples era una resposta oberta per tal que si l'alumne no volia respondre cap de les opcions proporcionades, pogués escriure la resposta que ell considerava oportuna.

Les dues primeres preguntes: «A casa, llegeixo llibres que no són els que em fan llegir a l'institut» i «A casa, llegeixo els llibres que s'han de llegir obligatòriament a les diferents assignatures» es relacionaven amb els hàbits de lectura dels adolescents fora de l'horari escolar. L'objectiu d'aquestes preguntes era veure si el nombre d'alumnes que afirmaven llegir llibres a casa de forma autònoma diferia del nombre d'alumnes que afirmaven llegir els llibres de lectura obligatòria a casa.

Les dues preguntes següents: «Generalment, a l'assignatura de català, aprenc amb els llibres que em fan llegir» i «Generalment, a l'assignatura de català, entenc l'argument dels llibres que em fan llegir», feien referència a les creences dels alumnes respecte al seu procés d'aprenentatge a través de les lectures obligatòries. Amb aquestes preguntes volia identificar si els alumnes associen la lectura amb el coneixement o tan sols la veuen com un objecte d'entreteniment, i si les lectures obligatòries s'adapten al seu nivell de comprensió.

Les tres preguntes obertes de resposta breu van servir per profunditzar en certs aspectes dels quals hagués estat difícil obtenir una resposta argumentada a partir d'una pregunta tancada. Aquests tres ítems van ser elaborats amb l'objectiu d'obtenir una opinió més personalitzada que em permetés entendre millor els gustos dels enquestats i les seves creences. Amb la pregunta: «Què creus que és la literatura?» volia que responguessin allò que

ells entenien per literatura a partir del seu bagatge previ; vaig decidir no contextualitzar la pregunta ni guiar la resposta per tal que escrivissin allò que els suggeria la pregunta i no condicionar la resposta.

La següent pregunta: «En literatura, hi ha llibres que s'anomenen clàssics. Creus que l'obra *Mar i Cel* d'Àngel Guimerà és un clàssic? I *Noel et busca* d'Àngel Burgas? Argumenta la teva opinió.», vaig voler que els joves reflexionessin sobre què és una obra clàssica a partir de dos exemples concrets. Vaig creure oportú posar l'exemple de l'obra clàssica de *Mar i Cel* perquè vaig pensar que els joves la podrien conèixer o els podria sonar el títol ja que forma part de la tradició literària catalana i se n'han fet diverses representacions teatrals. L'altra obra que vaig explicitar, *Noel et busca*, publicada el 2012, és una obra de literatura juvenil bastant famosa entre els joves. Alguns centres la fan llegir com a lectura obligatòria com és el cas del Col·legi Sant Miquel dels Sants que els alumnes la llegeixen a 2n d'ESO i l'Institut Girbert d'Aurillac que la llegeixen a 4t d'ESO. Amb aquest exemple vaig voler que els alumnes detectessin que no era una obra clàssica i que la comparessin amb *Mar i Cel* i poguessin donar raons per afirmar que *Mar i Cel* es considera un clàssic de la literatura.

A l'última pregunta de resposta oberta: «De tots els llibres que has llegit a l'assignatura de català durant aquests tres anys d'institut, tria el que t'hagi agradat més i explica per què.» volia obtenir uns quants títols d'obres que haguessin llegit els alumnes a l'institut i que els haguessin agradat per tal d'orientar la meua futura tria d'obres. També vaig voler que explicitessin per què els havia agradat aquesta obra a fi d'obtenir una resposta més precisa sobre allò que valoren de les obres que els agraden i poder-ho tenir en compte en l'elaboració de la proposta.

Les últimes quatre preguntes eren ítems tancats de resposta múltiple que em van servir per veure les preferències dels alumnes respecte al gènere literari amb la pregunta: «Quin és el gènere literari que t'agrada més?», al tipus de llibre que voldrien llegir amb la pregunta: «Si haguessis de triar un dels següents llibres quin triaries?» i a les temàtiques que prefereixen amb la pregunta: «Sobre quins dels temes següents et vindria més de gust llegir en un llibre, una poesia o una obra de teatre?» i què és el que els interessa més quan s'enfronten a un llibre (l'argument, la vida de l'autor, el context històric i social de l'obra...) amb la pregunta: «Quan treballes un llibre a classe què és el que t'interessa més?». A part de les opcions donades per cada ítem, a la pregunta nou i dotze hi havia l'opció «altres» per tal que si algun enquestat no s'identificava amb cap de les opcions donades pogués escriure la seva pròpia resposta. Amb aquesta opció volia donar llibertat als joves i no obligar-los a respondre una de les opcions preestablertes si no ho creien oportú.

3.4 Procés de recollida de dades

El procés de recollida de dades es va dur a terme durant el mes de març i abril. El qüestionari el vaig elaborar durant el mes de març i, un cop enllestit, em vaig posar en contacte amb els diferents instituts. La intenció inicial era anar presencialment als centres i, amb el permís del docent de català, entregar els qüestionaris impresos en paper als alumnes de tercer per tal que el responguessin *in situ*. Volia fer-ho així per assegurar-me que tots els alumnes de l'aula el responien i així tenir una mostra de dades el màxim d'heterogènia possible, i també per evitar que utilitzessin el buscador d'internet o demanessin ajuda a alguna altra persona per respondre especialment dues de les preguntes obertes: «Què creus que és la literatura?» i «En literatura, hi ha llibres que s'anomenen clàssics. Creus que l'obra *Mar i Cel* d'Àngel Guimerà és un clàssic? I *Noel et busca* d'Àngel Burgas? Argumenta la teva opinió.» que demanaven uns certs coneixements previs.

Finalment, a causa del tancament de les escoles, aquest plantejament no va ser possible i vaig haver de fer arribar el qüestionari als docents a través de correu electrònic amb l'enllaç adjunt a un formulari de Google Forms. Primer em vaig posar en contacte amb una docent del col·legi Sant Miquel dels Sants que va fer arribar el qüestionari a les tres línies de 3r d'ESO, al cap d'una setmana només havia rebut una trentena de respostes i vaig decidir posar-me en contacte amb més centres per ampliar el número de mostres. Una altra docent de l'Institut Gerbert d'Aurillac va fer arribar el qüestionari a les tres línies de 3r d'ESO i això em va permetre obtenir unes vint-i-cinc respostes més. Tot i així, encara necessitava més dades i em vaig posar en contacte amb una docent de l'Institut Jaume Callís que el va enviar a les tres línies de 3r d'ESO. Finalment, com que encara necessitava una vintena de respostes més per tenir una mostra significativa de dades que em permetés extreure conclusions, em vaig posar en contacte amb la directora de l'Institut La Plana, ella es va posar en contacte amb el departament de català que va fer arribar el qüestionari als alumnes de 3r d'ESO. Amb les respostes dels alumnes de l'Institut La Plana vaig poder obtenir una mostra total de 100 respostes.

3.5 Anàlisi de dades

Les dades dels ítems quantitatius van ser analitzades mitjançant percentatges. Per representar les dades de cada pregunta vaig elaborar un gràfic de sectors per cadascuna. Els cinc primers gràfics representen dues variables de sí-no (vegeu figura 3, 4, 5, 6 i 7 a l'annex 1), mentre que els altres dos gràfics, elaborats amb les dades de les dues preguntes quantitatives restants, tenen tres i cinc variables respectivament (vegeu figura 8 i 10 a l'annex 1). A l'hora de formular les dues preguntes d'opció múltiple hi vaig especificar cinc variables a una pregunta (vegeu figura 9 a l'annex 1) i quatre variables a l'altra (vegeu figura 11 a l'annex 1). Una de les

variables era l'opció *altres* i per això al gràfic de la pregunta 10 (vegeu figura 9 a l'annex 1) hi apareixen vint-i-tres variables i al de la pregunta 12 (vegeu figura 11 a l'annex 1) n'hi apareixen setze.

Les dades qualitatives les vaig obtenir a partir de les tres respostes breus: «Què creus que és la literatura?», «En literatura, hi ha llibres que s'anomenen "clàssics". Creus que l'obra "Mar i Cel" d'Àngel Guimerà és un clàssic? I "Noel et busca" d'Àngel Burgas? Argumenta la teva opinió.» i «De tots els llibres que has llegit a l'assignatura de català durant aquests tres anys d'institut, tria el que t'hagi agradat més i explica per què.». Aquestes dades no van ser processades en cap gràfic però, en el cas de l'última pregunta esmentada, les coincidències en alguns dels llibres escollits em van permetre elaborar una taula (vegeu taula 1) a partir dels títols dels llibres per una banda, i el nombre d'enquestats que havien escollit cada títol per l'altra.

4. Resultats de l'estudi

Els resultats del qüestionari mostren que més de la meitat dels alumnes, a casa, llegeixen llibres que no són els de lectura obligatòria de l'assignatura de Llengua catalana i literatura per una banda, (vegeu figura 3 a l'annex 1) i llibres que són els de lectura obligatòria per l'altra (vegeu figura 4 a l'annex 1). Tot i que el percentatge d'alumnes que afirma llegir els llibres obligatoris de l'assignatura a casa sigui més elevat que el que afirma llegir llibres que no són obligatoris, no se sap si el 31% que nega llegir els llibres obligatoris, si que els llegeix però no ho fa a casa, o bé, simplement, no els llegeix. Per altra banda, el 47% dels alumnes enquestats voldrien llegir més llibres a l'assignatura però el 53% restant afirma no voler-ne llegir més (vegeu figura 5 a l'annex 1). Quant a la consciència del propi aprenentatge, els resultats obtinguts no són tan equitatius com els anteriors. El 84% dels alumnes creuen entendre l'argument dels llibres que llegeixen obligatòriament (vegeu figura 7 a l'annex 1) però tan sols un 43% creu que aprèn amb aquests llibres (vegeu figura 6 a l'annex 1).

La resta de preguntes tancades mostren clarament que la gran majoria d'alumnes prefereix llegir narrativa, concretament un 71%, superant les preferències pel teatre, gènere elegit per 20 dels 100 alumnes enquestats i per la poesia que tan sols ha estat escollida per 9 dels enquestats (vegeu figura 8 a l'annex 1). Sobre les temàtiques que els alumnes prefereixen llegir, els resultats són menys categòrics que les preferències pel gènere. Amb un resultat del 41%, la temàtica que desperta més interès és la de temes quotidians i propers com l'amistat, la societat, les vacances, l'amor, les addiccions, la sexualitat o les malalties; la segueix la temàtica sobre sentiments i emocions, triada per 26 alumnes i la de temes històrics, guerres, migracions, cultures, conflictes polítics, econòmics o socials, seleccionada per 19 dels enquestats. Les temàtiques que desperten menys interès són les de les relacions familiars com per exemple relacions entre germans, divorcis, adopcions o abandonaments i sobre animals, natura, medi ambient, ciutats, medis rurals..., marcades per un 8 i un 6% dels alumnes enquestats respectivament (vegeu figura 9 a l'annex 1).

A la pregunta: «Si haguessis de triar un dels següents llibres quin triaries?» es donen sis opcions de resposta una de les quals és una opció de resposta oberta per si el tipus de llibre que voldria llegir l'enquestat no figura a cap les cinc opcions donades. Un 18% dels enquestats ha escollit aquesta opció (vegeu figura 9 a l'annex 1) escrivint-hi respostes molt variades. Alguns detallen que els interessaria llegir un altre tipus de llibre: «De programació», «Novel·la històrica», «Un llibre sobre un esportista que expliqui les seves vivències», «Desenvolupament personal», «Un llibre de terror/suspens», «Llibres de terror» o «Un llibre d'intriga». D'altres fusionen algunes de les opcions donades o les repeteixen: «Fantasia», «Misteri i amor», «Ciència ficció i suspens», «Fantasia i aventures» o donen respostes poc concretes: «Un llibre per aprendre el que m'agrada», «Un llibre que parli de la vida en si», «Un llibre relacionat amb els adolescents», «Cultura, m'agradaria saber més de la vida»,

«Experiències de la vida», «Un llibre que tracti sobre un camp científic o social» o «Amor, drama, juvenil, màfies». De les opcions preestablertes en aquesta mateix ítem, 34 dels enquestats s'inclinen per un llibre d'amor, essent així el tipus de llibre amb més preferències mentre que un 26% prefereix un llibre de misteri, un 28% d'aventures i tan sols un 3% un llibre sobre viatges.

L'última de les preguntes tancades de resposta múltiple: «Quan treballes un llibre a classe què és el que t'interessa més?», la majoria dels enquestats (un 65%) afirma sentir-se atret per l'argument, un 20% li interessa més el context històric i social del llibre i un 2% la vida de l'autor (vegeu figura 11 a l'annex 1). Els 13 enquestats restants han escollit l'opció de resposta oberta i han escrit: «L'argument i el context històric i social», «Les lliçons que ensenya», «No ho havia pensat però suposo que l'argument i la reflexió», «Tot el llibre en general», «Només vull llegir el llibre! No vull analitzar-lo», «En definitiva m'importa pràcticament tot», «Els detalls simbòlics i les reflexions», «Res», «El final», «El rerefons que ens vol ensenyar», «l'argument del llibre i el context social» o «No m'interessa res sobre el llibre perquè que te'l facin llegir obligatòriament fa que perdís tot el possible interès».

Les respostes obtingudes de les tres preguntes obertes són diverses (vegeu annex 2). En algunes respostes de la pregunta 6, que demanava: «Què creus que és la literatura?» els alumnes ho han relacionat amb l'art d'escriure: «L'art de l'escriptura», «L'art de l'expressió escrita o parlada», «Art de l'expressió escrita o oral» o «Art de llegir i escriure» (vegeu pregunta 6 a l'annex 2). D'altres han relacionat la literatura amb un seguit d'històries, anècdotes o fets: «Una forma d'explicar anècdotes que un autor pensa i crea en la seva ment, «És llibres que expliquen una història fictícia», «Algo que va passar els anys anteriors», «És una forma d'expressar-se o explicar una història», «La literatura és una manera de poder expressar els teus sentiments, crear històries...», «La literatura forma part de la llengua i és la que explica les històries, els contes...», «És una manera de rebel·lar en forma de paraules fent una història... Alguns dels enquestats han relacionat la literatura amb els diferents gèneres literaris: «Penso que dintre la paraula literatura hi entren tot els tipus de text que existeixen, tant guions per obres de teatre, històries, poemes...», «Jo crec que la literatura és una paraula que engloba tot allò que són escrits en versos o textos escrits en llengües diferents» o «La literatura, crec que és tot allò que s'expressa seguint un argument, ja siguin textos, poesies o obres de teatre».

A la pregunta número set, s'havia d'argumentar si *Mar i Cel* i *Noel et busca* eren obres clàssiques. Aproximadament més d'una quarta part dels enquestats han dit que no ho sabien o que no havien llegit les obres (vegeu pregunta 7 a l'annex 2) Per altra banda, una cinquena part dels alumnes han escrit que *Mar i Cel* sí que és una obra clàssica però *Noel et busca* no, els que han argumentat la resposta han dit: «Mar i Cel sí, ja que és conegut per pràcticament tothom a Catalunya i forma part de la cultura, en canvi Noel et busca no.», «Sí crec que l'obra "Mar i Cel" és un clàssic, ja que és una obra molt famosa que coneix molta gent i de la qual

se'n parla molt, d'altra banda, no diria el mateix sobre "Noel et busca" perquè fins ara no n'havia sentit mai a parlar.», «Mar i Cel sí, ja que com he dit abans, és una obra coneguda per a tothom, que ha deixat "petjada", en canvi Noel et busca no.», «Mar i Cel sí que ho és perquè és molt més conegut en canvi Noel et Busca és un llibre que es va escriure fa menys i no és tant conegut.» o «Crec que Mar i Cel és un clàssic ja que l'obra s'ha arribat a interpretar nombroses vegades i és coneguda per un gran nombre de persones. En el cas de Noel et busca, no ho crec ja que és coneguda per molta menys gent.».

Finalment, a l'última pregunta oberta: «De tots els llibres que has llegit a l'assignatura de català durant aquests tres anys d'institut, tria el que t'hagi agradat més i explica per què.», els alumnes han escrit respostes variades (vegeu pregunta 8 a l'annex 2) però hi ha hagut algunes coincidències (vegeu taula 1). També cal mencionar que tot i que la pregunta explicitava que les obres havien de ser de l'assignatura de català, alguns enquestats han escollit títols en castellà. Amb un total d'onze alumnes que l'han escollit, *Blau turquesa* de Marina Rubio Martori ha estat el llibre més citat seguit de *Calla, Càndida, calla!* de Maite Carranza i de *Noel et busca* d'Àngel Burgas tots dos triats per set alumnes. El *Mecanoscrit del segon origen* de Manuel de Pedrolo i *Paraules ferides* de Jordi Sierra i Fabra han sortit elegits sis cops. Altres dels llibres que han agradat més als alumnes han estat *El niño con el pijama de rayas* de John Boyne, *La ratera* d'Agatha Christie i *Homes i ratolins* de John Steinbeck.

Llibres	Enquestats
Blau turquesa	10
Calla, Càndida, calla!	7
Noel et busca	7
Paraules ferides	6
Mecanoscrit del segon origen	6
Homes i ratolins	4
La ratera	3
El niño con el pijama de rayas	3
Mentida	3
El príncipe de la niebla	2
Vaixells negres davant Troia	2
Wonder	2
El conte de Nadal	2
Mites grecs	2
Aloma	1
Contes per a un món millor	1
Plutó	1
Oriol Pelacanyes	1
Peter Pan	1
Cada gra de raïm	1
A fer punyetes!	1
No-res	1
Mi hermano persigue dinosaurios	1
After	1
La noia de la perla	1
El fantasma de Canterville	1
La dama del alba	1
Brujas	1
L'esclau del Mercadal	1
Por	1
Elles també maten	1
Els futbolíssims	1
El abrazo de la muerte	1

Taula 1: Títols de les obres escollides pels alumnes

Les raons per les quals els enquestats han escollit les obres anteriors són diverses, la majoria d'ells han dit que s'han decantat per una obra o per una altra perquè l'argument els havia «enganxat», els havia fet reflexionar, era adequat per la seva edat, tractava de temes moderns, era interessant, el vocabulari s'entenia, tractava sobre l'adolescència o l'estil del llibre els agradava. Però no tots els alumnes han respost aquesta pregunta o han argumentat el perquè de la seva tria. Una quinzena dels enquestats no ha triat cap llibre explicitant que no n'hi havia cap que els hagués agradat, que no ho recordaven o que no sabrien quin triar; una vintena dels enquestats tan sols ha citat el títol d'un llibre o dos sense argumentar-ho. Per acabar, cal destacar que només un dels enquestats ha dit que li agradava llegir llibres clàssics i que li havia agradat el llibre de «*Vaixells negres davant Troia*, ja que la mitologia grega m'agrada molt. En general tots els llibres clàssics que hem llegit fins al moment en català o castellà m'han agradat molt (*Vaixells negres*, *Frankenstein* o *El Lazarillo*)».

5. Discussió els resultats

Com hem vist al llarg de les pàgines anteriors, són molts els autors que argumenten que, a l'hora de seleccionar els llibres que es llegiran a l'educació secundària, cal que els clàssics formin una part substancial del currículum (Calvino, 1993; Caro, 2014; Catalayud i Escrivà, 2004 i Cerrillo, 2013), però quina és la realitat i la pervivència dels clàssics a les aules de secundària i què en diuen els alumnes? Altres autors també consideren que és important tenir en compte els gustos dels alumnes i que les obres que se seleccionen serveixin de mirall per els joves (Hermida i Cañoon, 2002; Tejerina, 2004 i Llovet, 2017). A continuació es relacionen els resultats del qüestionari dels hàbits i interessos dels alumnes de 3r d'ESO amb els resultats de recerques anteriors i amb les argumentacions de diferents autors.

Per començar, els resultats mostren que gairebé tres quartes parts dels alumnes prefereix llegir narrativa en lloc de poesia o teatre (vegeu figura 8 a l'annex 1). De fet, el gènere poètic ha estat escollit per tan sols un 9% dels alumnes enquestats, dada que exemplifica el rebuig i els prejudicis per la poesia per part de l'alumnat degut a la manca de comprensió que se'n deriva, tal com explicita Esteve (2013) i afegeix que, a part d'això, la poesia és un gènere desatès i gens habitual a les aules de l'educació secundària obligatòria. Aulet i Martí (2012) reiteren que, tot i que als llibres de text hi hagi més varietat de gèneres que anys enrere, quan els centres han d'escollir obres senceres, el gènere que predomina continua essent la narrativa.

Les nostres dades també indiquen que, de les cinc opcions múltiples proposades sense tenir en compte els 18 enquestats que han escollit la resposta oberta, un 34% prefereix llibres d'amor, un 26% de misteri, un 18% d'aventures, un 3% de viatges i un 1% de fantasia (vegeu figura 9 de l'annex 1). De les 18 respostes obertes una ha estat «Fantasia», explicitant així un gènere que ja es trobava en una de les opcions múltiples, per tant, podem afegir un enquestat més a l'opció de fantasia (vegeu taula 2). Per altra banda, d'aquestes respostes escrites també en podem extreure un gènere que no figurava a cap de les opcions i que ha estat escollit per dos enquestats, estem parlant del gènere de terror. Part d'aquestes dades coincideixen amb l'estudi fet pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (CCILJ) l'any 2005 (vegeu taula 2) que mostra que els gèneres que tenen més èxit entre els adolescents catalans de 15 i 16 anys són els llibres d'aventures, seguit dels llibres romàntics, els de terror i els de fantasia (Manresa, 2009). Per tant, més enllà del percentatge de joves que ha triat cada gènere, s'observa que els llibres romàntics i els d'aventures coincideixen amb els nostres resultats ja que han estat el primer i el tercer gènere més votat respectivament. Si ens fixem en la resta de l'Estat espanyol, segons un estudi fet pel Centro de Investigación y Docencia Económicas (CIDE) el 2003 a adolescents de 15 anys de tot l'Estat excepte de Catalunya, Ceuta i Melilla (vegeu taula 2), els gèneres escollits per més adolescents són, en ordre descendent: terror, aventures, misteri,

ciència ficció i romàntics. Els nostres adolescents també prefereixen tres dels gèneres escollits pels joves de l'Estat espanyol (misteri, aventures i romàntics).

	Romàntics	Misteri	Aven- tures	Viatges	Terror	Fantasia	Ciència -ficció	Humor	Policíacs	Còmics i manga
Interessos literaris dels alumnes de 3r d'ESO. (2020)	34%	26%	18%	3%	2%	2%	-----	-----	-----	-----
CCILJ (2005)*	37,3%	-----	63,8%	-----	35%	34%	-----	-----	-----	29%
CIDE (2003)*	39%	61%	66%	-----	71%	-----	47%	60%	26%	-----

Taula 2: Comparació dels resultats de les preferències pels gèneres.

* A ambdós estudis, es demanava als joves que triessin més d'un gènere, per això els percentatges obtinguts són tan elevats.

Tot i les coincidències entre els tres estudis, les diferències es podrien explicar de la següent manera. Per una banda, a les respostes del nostre qüestionari només hi havia l'opció de triar el gènere romàntic, d'aventures, de misteri, de fantasia o de viatges. Tenint en compte que els resultats dels estudis fets per la CCILJ i la CIDE inclouen altres gèneres (terror, ciència-ficció, humor, policíac i còmic), els resultats de l'enquesta als alumnes de 3r d'ESO haguessin estat més complerts si hi hagués hagut aquestes opcions de resposta múltiple. Per altra banda, haver-hi posat l'opció d'escriure la resposta oberta ha diversificat massa les respostes obtingudes i això ha impedit establir categories i fer generalitzacions. A moltes d'aquestes respostes, l'enquestat ha dit que li agradava més d'un gènere: «fantasia i aventures», «ciència ficció, suspens...», «misteri i amor», «terror/suspens» o «amor, drama, juvenil, màfies» (vegeu figura 9 a l'annex 1); tenint en compte que a les opcions múltiples només es podia triar un gènere, això ha impedit analitzar aquestes respostes. Altres dels enquestats que han escollit aquesta opció no especifiquen cap gènere concret o han escrit una resposta ambigua: «experiències de la vida», «un llibre relacionat amb els adolescents», «un llibre per aprendre el que m'agrada» o «un llibre que tracti sobre un camp científic o social»; degut a la imprecisió, aquestes dades tampoc no s'han pogut analitzar quantitativament.

Una altra aproximació que ens pot portar a explicar el perquè d'algunes dades es pot relacionar amb el percentatge de nois i de noies que han respost el qüestionari; però tenint en compte que no tenim aquest percentatge, tan sols en podem extreure suposicions. Segons Manresa (2009) les dades obtingudes per la CCLIJ el 2005, indiquen que les noies de 12 a 16

anys prefereixen llegir llibres romàntics, d'aventures i de fantasia, mentre que els nois prefereixen llibres d'aventures, de terror i còmics o mangues. On s'observa una diferència més gran entre nois i noies és a les preferències pels llibres d'amor, escollits per un 44,2% de les noies i un 7,7% dels nois. Veient que el gènere romàntic ha estat el més escollit en el nostre qüestionari, podem extrapolar que el va respondre un percentatge bastant elevat de noies. Tenint en compte que, segons la CCLIJ (2005) un 6,2% més de nois que de noies prefereix llegir un llibre d'aventures i que un 10,6% més s'inclina per llibres policíacs, podem constatar que la majoria de nois que van respondre el qüestionari van escollir el gènere d'aventures i el gènere de misteri. Els resultats de l'enquesta de la CCLIJ (2005) també indiquen que un 45,1% de noies i un 38,6% de nois prefereix llegir obres de fantasia i aquestes dades no mantenen relació amb els nostres resultats perquè tan sols un 2% dels enquestats, independentment del gènere, es decanten per la fantasia. Tampoc no es corresponen les preferències pels llibres de terror que els prefereixen un 46,8% de nois i un 38,4% de noies segons la CCLIJ (2005) molt per damunt del 2% del nostre qüestionari. Aquestes diferències poden tenir relació amb l'edat dels enquestats perquè segons Manresa (2009) a mesura que els nois i noies es fan grans les seves preferències s'imbriquen i tenen «una dieta lectora més variada» (p. 80).

Quant als temes que interessen més als estudiants (vegeu figura 9 a l'annex 1), els temes quotidians i propers com l'amistat, la societat, les vacances, l'amor, les addiccions, la sexualitat... es desmarquen clarament de la resta d'opcions. Els sentiments i les emocions com l'amor, la soledat, la por, la felicitat... i els temes històrics, les guerres, les migracions, les cultures o els conflictes polítics, també han estat escollides per una proporció importants d'enquestats. Aquests temes proposats mantenen relació amb els suggeriments que fa Lluch (2015) al seu blog perquè considera que la quotidianitat dels adolescents és un dels temes que més interès els desperta, com també els sentiments i les emocions, i les situacions que alteren l'entorn (exili, migracions, guerres, desocupació, multiculturalitat, conflictes socials, polítics o econòmics...). Els temes que menys interès els desperten, segons el nostre estudi, són les relacions familiars i els temes relacionats amb els animals, la natura, el medi ambient, les ciutats o els medis rurals.

Després d'haver reflexionat sobre els temes i els gèneres que desperten més interès als joves, és interessant veure si aquests mantenen relació amb els llibres de lectura obligatòria que més els agraden. Per analitzar aquesta relació cal tenir en compte que les respostes del llibre preferit es remeten als llibres de lectura obligatòria però les preferències pel gènere i per les temàtiques es relacionen amb els inclinacions lectores dels joves dins i fora del centre. El llibre més aclamat ha estat *Blau turquesa* de Marina Rubio, un llibre sobre un noi que descobreix que té la sida i que s'enamora d'una noia que li farà replantejar moltes coses; la temàtica d'aquest llibre manté relació amb els temes quotidians i amb el gènere romàntic, relació que coincideix amb el que ha escollit la majoria dels enquestats a les preguntes sobre el

tipus de llibre i la temàtica (vegeu figura 9 i 10 a l'annex 1). *Calla, Càndida, calla!* de Maite Carranza i *Noel et busca* d'Àngel Burgas han estat els segons llibres més citats. Tots dos es podrien emmarcar en els temes quotidians però *Noel et busca* correspon al gènere de misteri mentre que *Calla, Càndida, calla!* s'inscriu al gènere romàntic. Aquestes obres mantenen relació amb els interessos dels alumnes explicitats a les preguntes tancades però la resta d'obres escollides corresponen a gèneres variats, (vegeu respostes a la pregunta 8 a l'annex 2) com per exemple el *Mecanoscrit del segon origen* de Manuel de Pedrolo i *Les paraules ferides* de Jordi Sierra i Fabra que es relacionen amb el gènere de fantasia, o *La ratlera* d'Agatha Christie que és una novel·la policial i *El nen amb el pijama de ratlles* de John Boyne que és una novel·la de ficció històrica.

Aquesta varietat de gèneres i temàtiques exemplifica el que diu Lluch (2015): «no hi ha temes prohibits, tot depèn de la forma d'exposar-los i plantejar-los»; sovint en la selecció de les obres hi té més pes el ritme narratiu, l'estil o la caracterització dels personatges. Manresa (2009) també detecta que quan els lectors han de triar un llibre en concret, la valoració que en fan s'allunya de les seves preferències generals perquè valoren el llibre en particular. Per altra banda, una observació respecte a les obres escollides pels alumnes és que gairebé totes són obres de literatura juvenil exemplificant, així, que la majoria d'alumnes se senten més propers i més còmodes amb aquest tipus de llibres i que els centres els continuen incloent a la llista de lectures obligatòries perquè, tal com diuen Aulet i Martí (2012), a l'hora de triar les lectures, als centres preval el fet que les obres agradin als alumnes abans que tinguin un valor literari. La pluralitat de llibres, de gèneres i de temàtiques que agrada als adolescents produeix, tal com diu Manresa (2009) una «desaparició de referents comuns compartits» (p. 54) que s'explica per la creixent oferta de llibres al mercat i per l'entrada de la literatura juvenil als instituts.

Algunes de les respostes a la pregunta en la qual els enquestats havien d'argumentar què entenien per «clàssic» (vegeu respostes de la pregunta 7 a l'annex 2), alguns d'ells tenen nocions sobre què és una obra clàssica però no saben distingir si les obres esmentades ho són, o no, possiblement perquè no les coneixen, però afirmen que els clàssics són obres populars que han passat de generació en generació, que han estat escrites fa molt temps i per autors importants i que t'hi pots sentir identificat. Una altra part dels enquestats coneix les dues obres i, entre les principals raons, afirma que *Mar i Cel* és un clàssic perquè és una obra que coneix molta gent, és famosa a Catalunya, se n'han fet representacions teatrals, ha estat escrita fa molt temps i se n'han fet moltes crítiques, contraposant-ho a l'obra *Noel et busca* que consideren que no és un clàssic perquè és una obra nova que coneix menys gent. Per tant, la majoria d'alumnes té una vaga idea del que és una obra clàssica però no té una opinió o una idea formada que li ho permeti afirmar amb seguretat. Val a dir que una tercera part dels alumnes no coneixen cap de les dues obres i no saben respondre la pregunta, fet que també considerem significatiu per veure el coneixement literari.

Quan es pregunta als joves què entenen per «literatura» també obtenim respostes poc precises i molt semblants. Una vintena de les respostes són iguals, o molt semblants, a les definicions de la DIEC 2 i de l'Enciclopèdia catalana: «Art d'escriure i de llegir, coneixement de tot el que ha estat escrit» i a la definició que ofereix el cercador Google: «Art de l'expressió escrita o parlada» (vegeu respostes a la pregunta 6 a l'annex 2). Per tant, una de les limitacions del qüestionari és que pel fet de ser enviat a través de la xarxa, les respostes dels enquestats van poder estar influenciades per fonts d'informació que no haguessin tingut si l'haguessin respost presencialment a l'aula, fet que va en detriment d'un dels objectius pel qual es feia el qüestionari que era conèixer les seves opinions sobre la literatura. Algunes de les respostes més enllà de «l'art d'escriure o l'art de l'expressió escrita», relacionen la literatura amb la narrativa, el teatre, la poesia i amb la creació d'històries i l'expressió dels sentiments.

Amb tot, els objectius que em vaig plantejar en elaborar el qüestionari i que van estar pensats per orientar la tria d'obres de la proposta i tenir una base real sobre la qual actuar, s'han vist aconseguits. Per una banda, i recordant el primer objectiu de recerca, he pogut obtenir un centenar de respostes sobre el que diferents alumnes de diferents instituts entenen per «literatura» i per «clàssics» per veure els seus coneixements literaris. Per altra banda, en referència al segon objectiu de recerca, he pogut conèixer els hàbits lectors d'aquests alumnes així com els seus interessos, gustos i coneixements literaris.

Les diferents aproximacions dels alumnes a les preguntes obertes i les respostes múltiples seleccionades també em van servir per donar resposta i fer-me reflexionar al voltant dels interrogants plantejats a la introducció per donar forma a la proposta de tres lectures per llegir en un curs de 3r d'ESO. En referència a l'interrogant sobre si s'haurien d'incloure obres clàssiques a la selecció d'obres, les dades de la recerca indiquen que els alumnes prefereixen clarament els llibres de literatura juvenil però això no exclou que no sigui fonamental introduir els clàssics a l'educació secundària tal com afirmen una gran quantitat d'autors (Calvino, 1993; Caro, 2014; Catalayud i Escrivà, 2004 i Cerrillo, 2013); de fet, aquesta dada ho referma perquè indica que s'han de buscar mesures i estratègies per fer atractives aquestes obres i aconseguir que acabin formant part del seu repertori d'obres preferides. També em preguntava si, per contrapartida, s'hi haurien d'incloure obres de literatura juvenil. Com he comentat anteriorment, les dades indiquen que aquests llibres agraden a la majoria d'adolescents i, com defensen diferents autors (Cerrillo, 2013; Esteve, 2013 i Mendoza, 2002), tenen beneficis positius en la formació literària dels alumnes i haurien de conviure amb les obres clàssiques.

Finalment, un dels altres dos interrogants plantejats per saber des de quina òptica confegir la proposta literària era conèixer allò que agrada llegir als adolescents. Amb les dades i les argumentacions obtingudes, he pogut veure que el gènere literari per excel·lència és la narrativa, que un important gruix d'alumnes prefereix les obres romàntiques, de misteri i d'aventures; i que gairebé la meitat d'ells (40 dels cent alumnes enquestats) prefereix la lectura

de temes quotidians tot i que també els agrada llegir llibres que posin un interès especial en els sentiments i les emocions o en els temes històrics. Malgrat hi hagi un tipus de llibre o una temàtica que sobresurti de la resta, aquesta proporció no és molt elevada i hi ha molta varietat i heterogeneïtat en les respostes dels enquestats; això indica que el que realment valoren o el que fa que un llibre els atrapi és la seva especificitat, és a dir, un seguit de característiques que són difícilment reduïdes a una temàtica i a un gènere concret.

5.1 Proposta d'obres i justificació

Per elaborar la selecció d'obres que presentaré a continuació s'han tingut en compte les dades analitzades anteriorment, els estudis i les argumentacions dels diferents autors que reflexionen sobre l'educació literària a secundària. Com que gairebé tots els alumnes enquestats afirmen entendre l'argument de les lectures obligatòries (vegeu figura 7 a l'annex 1) el nivell de les lectures seleccionades és equivalent al de les lectures mencionades a l'última pregunta del qüestionari (vegeu respostes de la pregunta 8 a l'annex 2). He volgut que la proposta fos el màxim d'heterogènia possible pel que fa als gèneres seleccionats, al tipus de literatura, als temes que tracten i a l'època a la qual pertanyen les obres. Per aquest motiu he seleccionat una obra teatral de literatura catalana, una obra de literatura universal i un recull de poemes. La tria està pensada per treballar una obra per trimestre o bé per combinar-la amb altres obres. També voldria que aquestes obres fessin veure als alumnes que, en contraposició del que afirmen la majoria d'ells (vegeu figura 6 a l'annex 1), les lectures obligatòries són una font d'aprenentatge.

A la proposta no hi he inclòs cap llibre de literatura juvenil, no perquè consideri que aquesta literatura no hauria de formar part del cànon escolar sinó perquè, tenint en compte el que defensen diferents autors (Esteve, 2013; Cerrillo, 2013 i Mendoza, 2002) sobre la necessitat de crear un cànon escolar obert a noves propostes, m'acullo a aquesta idea i argumento que els docents sempre seran a temps d'introduir alguna novetat de literatura juvenil que funcioni tant o mes bé que la resta d'obres del cànon. Aquestes obres s'haurien de triar en funció dels interessos del grup classe i de la qualitat literària de les obres.

Figura 1: Portada de *La filla del mar* de l'editorial Educaula62

La filla del mar d'Àngel Guimerà.

La filla del mar és una de les obres més importants del període de plenitud d'Àngel Guimerà que descriu, a partir de les relacions entre els personatges, la xafarderia i el control d'una societat pesquera de finals del s. XIX. El conflicte dramàtic gira al voltant de la relació amorosa entre l'Àgata i en Pere Màrtir. L'Àgata és una noia que va arribar de petita al poble com a supervivent d'un naufragi i que és acollida per una família de la comunitat que la cria com si fos una filla més, però a l'enamorar-se d'en Pere Màrtir deixa de ser aquella nena que havien recollit i es qüestiona i es rebel·la contra la identitat que li havia atorgat el poble.

He volgut introduir una obra teatral a aquesta proposta perquè el teatre és un gènere poc treballat a les aules de secundària. Considero que aquesta obra pot ser atractiva pels adolescents perquè poden sentir-se identificats amb les raons que explica la protagonista, la força dels sentiments que professa, l'ideal amorós que persegueix i l'actitud de rebel·lió contra allò que li és imposat. L'Àgata sent que no forma part dels engranatges que mouen la comunitat i per això se'n desmarca, els joves ho poden relacionar amb la seva vida perquè sovint se senten incompresos o senten que formen part d'un lloc que no els identifica i quan senten el reconfort d'una mà amiga s'hi aboquen amb totes les seves forces.

Les característiques d'aquesta obra clàssica del teatre català coincideixen amb les preferències dels alumnes enquestats (vegeu figura 9 a l'annex 1). El tema central que vertebrava l'obra és l'impuls amorós de la protagonista, per tant es pot adscriure en un tipus de llibre romàntic que és el gènere més votat pels enquestats. Segons les cinc temàtiques proposades al qüestionari (vegeu figura 10 a l'annex 1), *La filla del mar* es relaciona sobretot amb tres d'aquestes temàtiques. Per una banda, al llibre hi afloren una gran quantitat de sentiments i emocions perquè, sobretot pel fet de ser una obra teatral, la passió amb la qual els protagonistes afronten la vida és una de les seves particularitats. Per altra banda, es tracten temes quotidians i propers com l'amor, l'amistat i fins i tot la mort perquè l'obra acaba esdevenint una tragèdia; dins d'aquesta mateixa temàtica també es pretenen esbossar els costums i la vida d'una petita societat de pescadors. Aquestes dues temàtiques corresponen a les dues opcions més valorades pels alumnes. Una altra opció menys valorada però molt present a l'obra de Guimerà és el tema de les relacions familiars, en aquest cas, es remet a l'adopció de la protagonista, una adopció molt diferent a les adopcions actuals però que pot encaminar a múltiples reflexions i relacionar-ho amb el tema de l'alteritat.

En aquesta proposta, plantegem començar a llegir el llibre a classe ja que, tal com diu Iborra (2014) a seu blog, «no és una bona idea deixar els alumnes sols amb uns llibres que no han triat ells i limitar-se a fer-ne el control de lectura corresponent. Els llibres s'han de comentar a l'aula i s'hi han de llegir també, encara que només siga en part». Alguns alumnes quan expliquen les raons que els han portat a inclinar-se per un dels llibres de lectura obligatòria mostren una certa animadversió pels llibres que s'imposen com a obligatoris: «els que ens fan llegir des de l'institut em costen una mica més», «normalment no em solen agradar els llibres que ens fan llegir a l'institut ja que no solen ser del tipus de gèneres que m'agraden» o «m'agraden més els que llegim en conjunt a la classe i després mirem una pel·lícula». *La filla del mar* és una obra que difícilment seria escollida pels adolescents per llegir de forma voluntària, per tant, cal acompanyar-ne la lectura i ajudar-los a descobrir el sentit de l'obra. Tractant-se d'una obra teatral, el docent podria proposar fer una lectura dramàtica del text o practicar la lectura en veu alta. Per aquesta proposta es recomana l'edició de l'editorial Educaula62 perquè consta d'un estudi introductori que pot servir per profunditzar en l'autor, l'obra o el context un cop haver llegit l'obra ja que es proposa enfrontar-se al text sense contextualitzacions prèvies. Aquesta edició també conté unes propostes de treball que poden ser utilitzades pel docent.

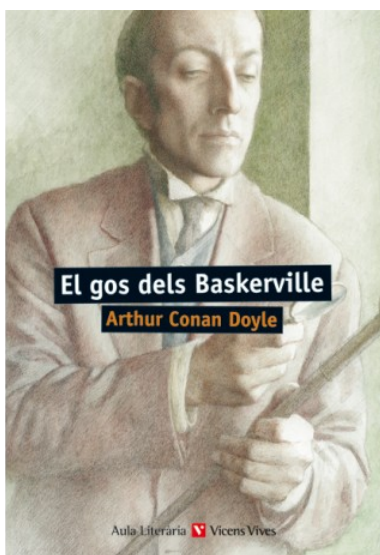

Figura 2: Portada de *El gos dels Baskerville* de l'editorial Vicens Vives

El gos dels Baskerville d'Arthur Conan Doyle

Aquest clàssic universal de l'autor anglès Arthur Conan Doyle és la tercera novel·la protagonitzada per Sherlock Holmes i un dels casos més famosos del detectiu. La investigació comença quan el doctor Mortimer va a veure a Holmes i a Watson per veure si poden donar resposta a un cas que la policia és incapaç de resoldre, la mort de Charles Baskerville. Tot i que l'autòpsia indiqui que la causa de la mort ha estat un atac de cor, hi ha un testimoni que diu que va sentir els crits de Charles. La particularitat d'aquest misteri, a diferència dels altres casos del detectiu, rau en el fet que l'assassí sigui un gos amb particularitats sobrenaturals que, tal com els explica Mortimer, assassina els Baskerville a la mansió de Devonshire.

La novel·la té característiques pròpies del gènere de misteri perquè durant la narració es va teixint un clima de suspens i de tensió per saber qui ha estat el culpable dels fets que es presenten. La novel·la de misteri és la segona preferència dels alumnes de 3r d'ESO enquestats (vegeu figura 9 a l'annex 1), per això aquesta novel·la d'Arthur Conan Doyle pot agradar als joves. Per altra banda, aquest llibre se situa a la mateixa línia que *Noel et busca*

d'Àngel Burgas i *La ratona* d'Àgatha Christie, dos dels llibres més esmentats pels alumnes a la pregunta sobre el llibre de lectura obligatòria que més els havia agradat (vegeu annex 3). Relacionant-ho amb les temàtiques de lectura que prefereixen llegir els alumnes (vegeu figura 10 a l'annex 1) *El gos dels Baskerville* no s'inscriu de forma gaire explícita en una o més d'una temàtica proposada perquè aquest gènere manté característiques molt marcades que fan difícil que pugui abraçar més d'un tema. Malgrat això, a l'obra hi trobem aspectes que es relacionen amb la vida quotidiana perquè la investigació té lloc principalment a la mansió de Devonshire, un lloc que pot resultar proper al lector i envoltar la narració de versemblança. Els resultats del qüestionari mostren que la lectura de temes quotidians i propers és la primera opció dels estudiants enquestats, per tant, el seu apropament a la novel·la pot ser positiu.

En la presentació dels resultats i en l'anàlisi, també hem vist que les raons per les quals els alumnes s'han decantat per un llibre o per un altre es deuen més a les característiques individuals de l'obra. El que busquen la majoria dels alumnes és que l'argument els «enganxi» i sigui intrigant, posar-se a la pell dels personatges i anar-se creant expectatives a mesura que llegeixen (vegeu les respostes de la pregunta 8 a l'annex 2). En aquest sentit, la novel·la protagonitzada per Holmes i Watson compleix tots aquests requisits perquè el ritme trepidant de l'acció i l'intriga que genera fa que el lector senti la necessitat de seguir llegint per acabar sabent el misteri que envolta el cas. La novel·la no presenta un vocabulari molt específic, en general està escrita amb un llenguatge entenedor que pot facilitar la comprensió dels joves ja que poder entendre bé l'obra és un dels aspectes que valoren; ho veiem exemplificat a les justificacions de la tria del seu llibre preferit: «fa servir un vocabulari que utilitzem», «la història que s'explica és molt maca i no és difícil de llegir» o «estan redactats d'una manera molt atractiva» (vegeu totes les respostes de la pregunta 8 a l'annex 2). També pot ser cabdal per l'èxit de l'obra el fet que els alumnes ja coneguin qui és Sherlock Holmes i possiblement hagin vist alguna pel·lícula protagonitzada pel detectiu.

Amb aquesta proposta també proposem començar a llegir el llibre a classe per assegurar-nos que els alumnes entenen la presentació dels fets que s'aniran desenvolupant al llarg de l'obra. Després, s'aconsella pausar la lectura i comentar, a classe, tots els capítols que s'han llegit a casa ja que es tracta d'una novel·la força llarga en la qual és imprescindible entendre bé l'argument. L'edició que es recomana és de l'editorial Vicens Vives perquè a part del text traduït directament de l'original, presenta un seguit d'activitats que complementen la lectura i una contextualització sobre l'obra i l'autor que pot ser utilitzada pel docent o pot ser útil per aquells alumnes que vulguin aprofundir en l'obra.

Tastet de poesia:

1. «El comte Arnau» de Joan Maragall
2. «La poma escollida» de Josep Carner
3. «Dona'm la mà» de Joan Salvat-Papasseit
4. «T'estimo perquè sí» de Maria Mercè Marçal
5. «L'Elionor» de Miquel Martí Pol
6. «No és estar sola que puny» de Montserrat Abelló
7. «Ferida d'amor» dins del disc *Verdaguer, ombres i maduixes* d'Obeses
8. «Jo» de Narcís Comadira
9. «Maig d'amor» de Gerard Vergés
10. «M'he estimat molt la vida» de Vicent Andrés Estellés
11. «Ítaca» de Konstandinos Kavafis
12. «Tal vegada la meva última carta a Mehmet» de Nâzim Hikmet
13. «L'home i la mar» de Charles Baudelaire
14. «Sonet núm. 116» de William Shakespeare
15. «Aquest matí» d'Antonin Artaud

Amb aquesta petita selecció de poemes de la literatura catalana i universal (vegeu annex 3 per llegir els poemes sencers), em proposo donar una oportunitat a la poesia, el gènere més castigat pels alumnes i que els desperta menys interès (vegeu figura 8 a l'annex 1). Aquest recull pretén oferir una visió àmplia de la poesia sense lligar-la a cap autor o període concret per tal de remarcar el seu poder per expressar sentiments, emocions, vivències quotidianes, pensaments... que, al cap i a la fi, responen a les dues temàtiques preferides pels enquestats (vegeu figura 10 a l'annex 1). Plantegem aquesta selecció de poemes com una proposta per treballar la poesia des d'una vessant expressiva i personal que fomenti la reflexió, la creativitat, l'autoconeixement i el debat a classe. Per aquesta proposta no s'han pogut seguir les preferències pel tipus de llibre que van indicar els alumnes (vegeu figura 9 a l'annex 1) perquè és difícil adscriure la poesia a les categories proposades. Tot i així, molts dels poemes proposats tracten sobre l'amor que pot relacionar-se amb el gènere romàntic que ha estat el gènere més sol·licitat pels enquestats. Concretament, els poemes número 1, 2, 3, 4, 7, 9 i 14 són poemes amorosos, els altres tracten sobre temes variats com la soledat, la identitat personal, la reflexió sobre l'home, els viatges, la manera d'afrontar la vida o el treball infantil. Com que les preferències dels alumnes (vegeu figures 9 i 10 a l'annex 1) són variades, l'objectiu és que puguin veure's identificats en algun dels poemes i passin a formar part del seu repertori literari.

En aquesta proposta la funció del docent serà clau per l'èxit del recull perquè els alumnes, possiblement, mostraran descrèdit i prejudicis pel gènere i serà el professor l'encarregat de desmentir-los i aconseguir que els alumnes compreguin els poemes, hi reflexionin i s'hi vegin identificats. A més, aquest tastet pot ser una molt bona eina perquè, a partir de la reflexió, el professor pugui conèixer millor els seus alumnes i fer que també es coneguin més profundament entre ells. Voldríem que el docent enfoqués la lectura i la comprensió dels poemes amb naturalitat i de forma directa sense emmarcar el poema en un autor o un context concret abans de fer-ne la lectura, és a dir, tal com diu Iborra (2014): «oblidar-nos alegrement de la biografia de l'autor, de les característiques i l'evolució de la seua obra, de la seua situació en el context històric i literari, de...». Per tant, i en la mateixa línia que exposa Iborra (2014) que creu que el més eficaç és simplement *parlar* d'allò que s'ha llegit, no s'hauria d'encotillar el comentari dels poemes en un comentari de text exhaustiu, en comprendre totes les formes retòriques del poema o en entendre tots els aspectes de la mètrica. Aquesta aproximació va de la mà de la idea que expressa Ordine (2017) sobre l'urgent necessitat de fomentar la creativitat i despertar la curiositat d'uns alumnes que cada cop més senten el pes de la constant professionalització de l'educació secundària; amb aquesta proposta, s'aposta per la poesia per remarcar el seu poder per desenvolupar la creativitat, l'autoconeixement, l'esperit crític i la reflexió sobre el món i sobre la pròpia vida.

Per elaborar la proposta m'he basat en algunes de les poesies que proposa Ordine (2017) al seu recull de fragments d'obres clàssiques amb l'objectiu de proposar una petita biblioteca ideal per treballar la literatura a les aules de secundària. He seguit el seu consell per escollir el poema «Ítaca» i «Tal vegada la meua última carta a Mehmet». També he inclòs un poema de Baudelaire seguint la recomanació de Llovet (2018) a l'afirmar que caldria canviar les lectures d'ESO per lectures més avinents. El poema «El comte Arnau» i «Dona'm la mà» són dues des les propostes que fa Iborra (2014) en una entrada al seu blog explicant perquè creu que seria interessant fer llegir un seguit de propostes als alumnes de secundària. De Salvat-Papasseit, Iborra (2014) recomana l'obra poètica *El poema de la rosa als llavis* però en aquest tastet només hem seleccionat un dels poemes inserits en aquest recull, «Dona'm la mà», que és un dels poemes més coneguts de l'autor, amb un vocabulari entenedor i amb molts elements del paisatge que poden facilitar-ne la interpretació. El poema «Jo» i «Aquest matí» són dues propostes de la web *Viu la poesia*, una web creada per un grup de professors de la Universitat de Barcelona dirigits per Glòria Bordons que volen divulgar i fomentar la comprensió de la poesia. La resta de poemes són poemes que formen part de l'imaginari poètic català i que creiem que els alumnes de 3r d'ESO tenen prou coneixements i referents per poder-los entendre.

6. Conclusions

A tall de conclusió podem afirmar que al llarg de les pàgines anteriors s'ha pogut reflexionar sobre el paper que té la literatura a l'educació secundària i el que diferents autors defensen i reivindiquen que hauria de tenir, quina educació literària s'hauria de proporcionar als joves i quines obres haurien de formar part d'un cànon que servís per garantir una educació de qualitat d'acord amb els interessos dels alumnes. Aquestes aproximacions teòriques han servit per emmarcar i orientar la selecció de les tres obres proposades. En segon lloc, i no menys important, s'han tingut en compte els resultats del Qüestionari sobre els interessos literaris dels alumnes de 3r d'ESO després de confrontar-los amb els estudis anteriors i amb les idees d'altres autors sobre els hàbits de lectura i els interessos dels alumnes de secundària.

La realitat als instituts evidencia que l'educació literària no gaudeix d'unes condicions favorables al llarg de l'educació secundària obligatòria. Els motius principals són l'absència d'una assignatura dedicada exclusivament a l'ensenyament de la literatura a l'ESO, la manca de formació i recursos per part del professorat i l'absència d'un cànon escolar format per obres clàssiques i obres de literatura juvenil que guiï l'elecció de les lectures obligatòries per part dels centres i estableixi unes orientacions per guiar l'educació literària dels alumnes durant els quatre cursos d'ESO. Al final, el tractament de la literatura a cada centre i a cada aula acaba depenent de la voluntat i de la preparació del professorat de llengua i literatura (Aulet i Martí, 2013, p. 114).

En la proposta d'obres que fem s'ha apostat pels clàssics per reiterar el que diuen diferents autors sobre la importància i la responsabilitat de la institució educativa d'ensenyar o simplement mostrar o evidenciar l'existència d'un tipus d'obres que gaudeixen d'una modernitat i d'una riquesa excepcionals i en les quals s'evidencien els principals problemes de l'essència humana. És important proporcionar als alumnes unes bases sòlides, un nombre finit de referents que els serviran per encaminar les seves futures tries literàries, perquè tal com diu Calvino (1993) les eleccions més importants són els que es produeixen a fora de l'escola:

No se leen los clásicos por deber o por respeto, sino solo por amor. Salvo en la escuela: la escuela debe hacer conocer bien o mal cierto número de clásicos entre los cuales (o con referencia a los cuales) podrás reconocer después tus clásicos. La escuela está obligada a darte instrumentos para efectuar una elección; pero las elecciones que cuentan son las que ocurren fuera o después de cualquier escuela. (p. 3)

Centrant-nos en el qüestionari sobre els hàbits i els interessos literaris dels alumnes de 3r d'ESO, la principal i única font de dades d'aquest treball, podem afirmar que ha sigut clau per triar les lectures de la proposta. Tot i així, després de donar forma a les dades obtingudes, s'han observat un seguit de mancances o limitacions en el qüestionari. En primer lloc, les preguntes sobre els hàbits lectors van proporcionar dades interessants però poc rellevants per elaborar la proposta ja que el que realment era cabdal era saber què interessava llegir als alumnes, quines particularitats tenien els llibres que més els havien agradat o quines eren les

seves motivacions lectores. Per això constato que hagués sigut més profitós incloure més preguntes específiques que indaguessin sobre aquests interrogants en lloc de les primeres preguntes sobre els hàbits, que van acabar tenint un caràcter general. En segon lloc, a la pregunta sobre el tipus de llibre preferit dels adolescents i a la pregunta sobre allò que més els interessa quan llegeixen les lectures obligatòries, tal com s'ha especificat en l'anàlisi dels resultats, hagués estat millor no incloure les opcions de resposta oberta perquè això va diversificar massa les respostes i tampoc no van aportar dades molt rellevants; per contra, hagués estat millor incloure dues o tres opcions múltiples més per ampliar i limitar les opcions de resposta. En tercer i últim lloc, per tal d'obtenir més dades hagués estat útil dur a terme una entrevista amb un professor o professora de la matèria de Llengua catalana i literatura dels quatre centres enquestats per poder conèixer la visió dels docents i poder analitzar com s'enfoca l'educació literària a cada institut, com es fa la tria de lectures obligatòries, quins temes i quines lectures tenen més èxit entre els adolescents i com els alumnes s'enfronten a les obres i a la literatura des de l'òptica del professorat.

Lluny de les limitacions, després d'haver indagat sobre els interessos d'una mostra de cent alumnes i haver vist que aquests no s'allunyen gaire dels interessos del conjunt de joves catalans de 15 i 16 anys segons una enquesta feta per la CCILJ, es constata que, com a evidència més significativa, els adolescents de 3r d'ESO prefereixen llegir obres sobre temes quotidians i propers. Tenint en compte que la seva segona preferència és la lectura relacionada amb els sentiments i les emocions i que aquest tipus de lectura es relaciona i es troba implícita en l'anterior, podem afirmar que els joves tenen predilecció per aquells temes que els són propers i que els serveixen de mirall perquè hi poden veure reflectits els seus sentiments, les seves emocions i els seus anhels. A més a més, la seva atracció per les novel·les romàntiques ho referma. Per altra banda, els llibres de misteri també els són molt atractius, possiblement per l'acció trepidant que els caracteritza i que és el que molts joves busquen en un llibre, que la lectura els «enganxi» i sigui intrigant; les seves obres de lectura obligatòria preferides ho corroboren perquè molts d'ells han triat llibres de misteri.

Podem afirmar que la tria d'obres amb un argument proper als interessos dels adolescents és fonamental per incentivar-los a llegir perquè, segons el qüestionari, l'argument del llibre és el que més valoren de les obres que llegeixen. És a dir, l'obra en si té un pes molt important a l'hora d'educar els alumnes literàriament perquè és la cara visible de la moneda, és el que els alumnes veuen i a partir de la qual establiran els seus judicis i les seves valoracions sobre l'obra en qüestió i sobre els temes de la lectura. Però l'obra no és l'única cara de la moneda, també hi té un pes molt rellevant la manera com es treballen aquestes obres a classe, és a dir, la metodologia emprada. No només és important quins llibres s'ensenyen, sinó també com s'ensenyen perquè, en moltes ocasions, l'èxit d'una obra a classe dependrà d'això. La

finalitat d'una bona educació literària hauria de ser, tal com diu Ordine (2017), la de «formar ciutadans lliures, cultes, capaços de raonar de manera crítica i independent» (p. 13).

En darrer lloc i després d'haver vist totes les possibles línies de recerca relacionades amb la investigació en didàctica de la literatura que es relacionen amb la temàtica d'aquest treball, podem mencionar la urgent necessitat de seguir investigant sobre les metodologies que segueixen els centres a l'hora d'ensenyar literatura a secundària i quines obres i quins gèneres literaris es treballen per tal de delimitar quina educació literària haurien d'acabar tenint els alumnes d'ESO. Concretament, creiem que és una prioritat establir un cànon d'obres adequat als interessos i a l'edat dels alumnes de cada curs de secundària per orientar els centres en la tria de les lectures obligatòries, per això creiem que és clau investigar quines obres funcionen a les aules de secundària i quines han quedat obsoletes degut a l'evolució dels gustos dels adolescents i als canvis socials. Finalment, i com hem vist a les pàgines anteriors, creiem fermament en els avantatges d'apostar pels clàssics i, per tant, és també molt urgent establir un itinerari literari que aposti per la lectura dels clàssics de forma progressiva des de primer fins a quart i garanteixi una educació literària que proporcioni uns mínims referents literaris als joves.

7. Bibliografia

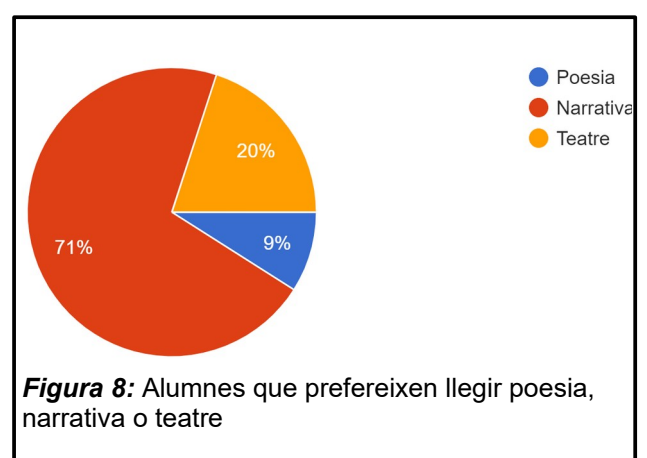
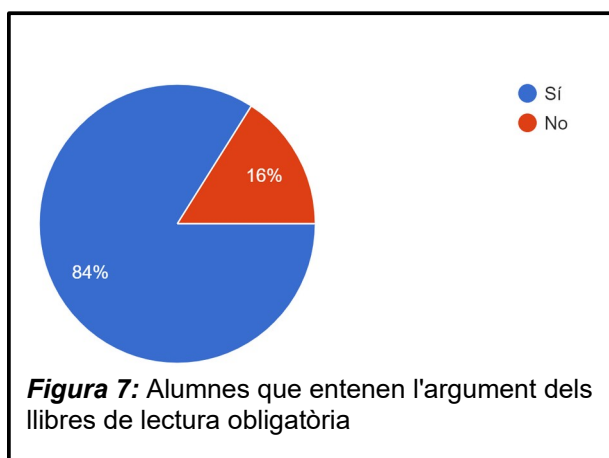
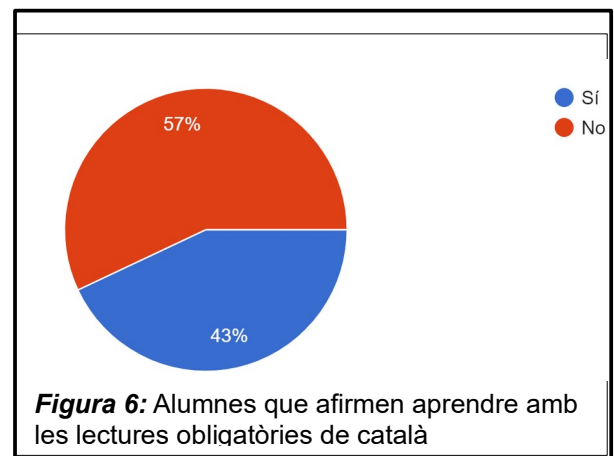
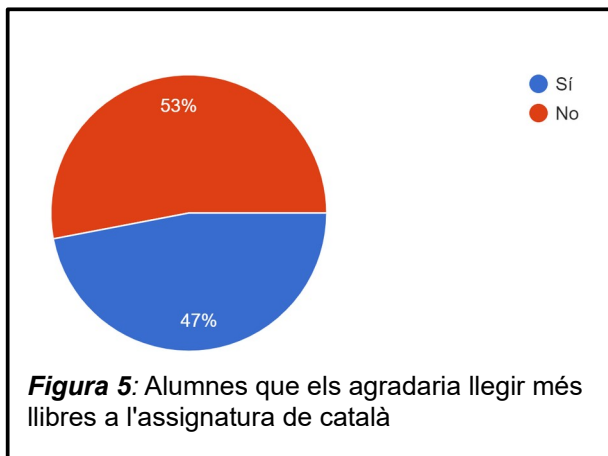
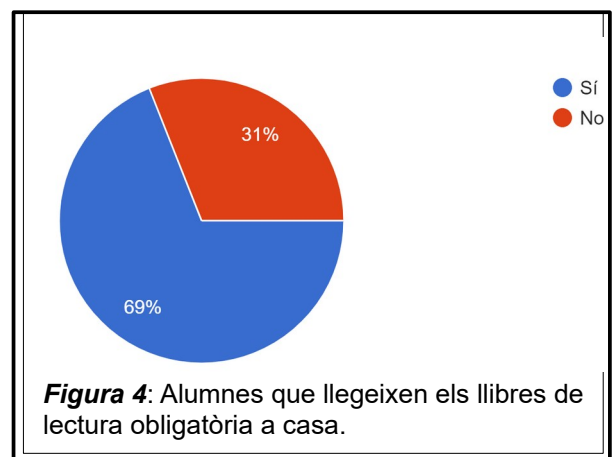
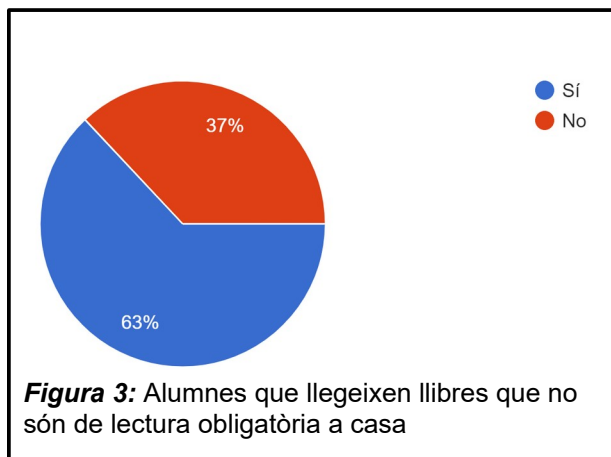
- Aguilar, A. (2019). *Maria Rosa, Marta i Àgata: anàlisi de les protagonistes de Maria Rosa, Terra Baixa i La filla del mar* d'Àngel Guimerà (Treball de Fi de Grau, Universitat de Girona, Catalunya). Recuperat de <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/16918>
- Aulet, J. i Martí, P. (2007). *Dictamen sobre la situació de la literatura catalana a l'ensenyament secundari*. Barcelona: Col·legi oficial de doctors llicenciats en filosofia i lletres i en ciències de Catalunya. Recuperat de http://jornades.uab.cat/simposiensenyamentcat/sites/jornades.uab.cat/simposiensenyamentcat/files/2007-02_dictamen_literatura.pdf
- Aulet, J. i Martí, P. (2012). Entre la legalitat i la realitat. Dins D. Casals i F. Foguet (Ed.) *La llengua i la literatura catalanes a les aules del segle XXI*. (pp. 47-63). Bellaterra: Institut d'Estudis Catalans: Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000183%5C00000040.pdf>
- Aulet, J. i Martí, P. (2013). El currículum de literatura: Del batxillerat a la universitat. Dins *Raons de futur* (pp.105-127). Bellaterra: Institut d'Estudis Catalans: Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000219/00000004.pdf>
- Ballester, J. (2007). *L'educació literària*. (2a ed.). València: Universitat de València.
- Ballester, J. (2015). *La formación lectora y literaria*. Barcelona: Editorial Graó.
- Bordons, G. i Díaz-Plaja. (2004). Introducció. Dins G. Bordons i A. Díaz-Plaja (Coords.), *Ensenyar literatura a secundària: La formació de lectors crítics, motivats i cultes* (pp. 7-9). Barcelona: Editorial Graó.
- Bloom, H. (1995). *El canon occidental*. Barcelona: Anagrama.
- Calatayud, F., i Escrivà, R. (2004). Els clàssics a secundària i batxillerat. Dins G. Bordons i A. Díaz-Plaja (Coords.), *Ensenyar literatura a secundària: La formació de lectors crítics, motivats i cultes* (pp. 31-36). Barcelona: Editorial Graó.
- Calvino, I. (1993). *Por qué leer los clásicos*. Recuperat de https://urbinavolant.com/archivos/cal_clas.pdf
- Caro, M.T. (2014). La educación literaria de los clásicos y su proyección interdisciplinaria para el aprendizaje basado en competencias. *Educativo siglo XXI*, 32(3), 31-49. Recuperat de <https://revistas.um.es/educatio/article/view/210961/168161>
- Carner, J. (2013). *Supervivent d'un cant remot: antologia poètica* (5a ed.). Barcelona: Educaula62
- Cerrillo, P. (2013). Canon literario, canon escolar y canon oculto. *Quaderns de Filologia. Estudis Literaris*, 18, 17-31. Recuperat de <https://ojs.uv.es/index.php/qdfed/article/view/3289/2949>

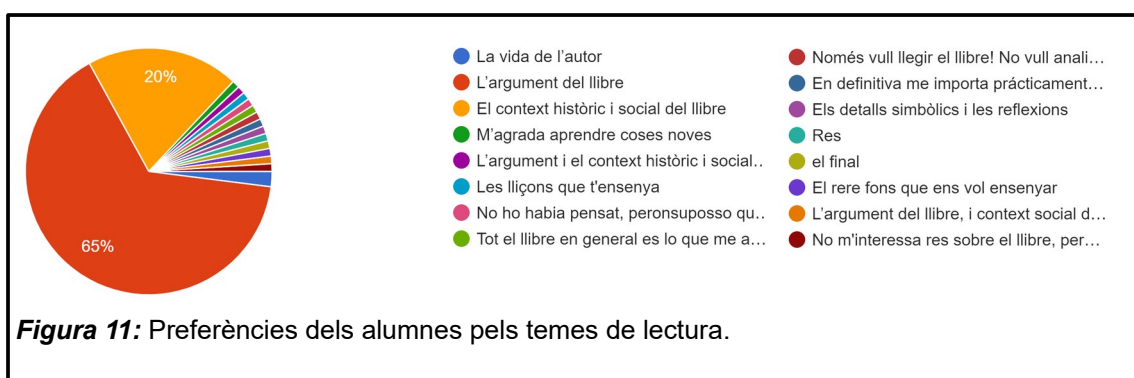
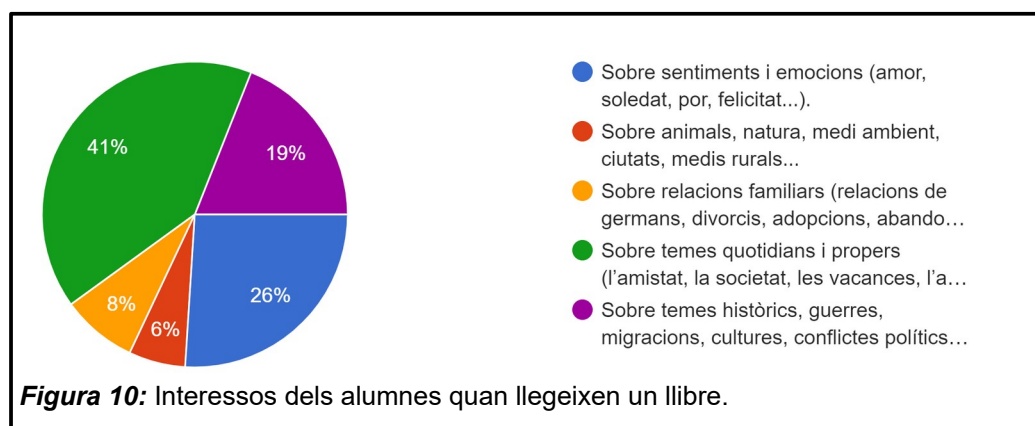
- Colomer, T. (2008). Entre la normalitat i el desinterès: els hàbits lectors dels adolescents. Dins T. Colomer (Coord.), *Lectures adolescents* (pp. 19-58). Barcelona: Graó. Recuperat de https://www.gretel.cat/wp-content/uploads/2016/01/Colomer_2009_Entre-la-normalitat-i-el-desinter%C3%A8s-1.pdf
- Colomer, T. (2011). La enseñanza de la literatura como construcción de sentido. *Lectura y vida: Revista latinoamericana de lectura*, 4, 2-19. Recuperat de file:///C:/Users/acer/Downloads/ensenanza_literatura_construccion_sentido_colomer.pdf
- Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, núm. 6945, Disposicions (2015).
- Esteve, A. (2013). El cànon literari en l'ensenyament secundari no obligatòria valencià. *Quaderns de Filologia. Estudis literaris*, 18, 45-62. Recuperat de <https://ojs.uv.es/index.php/qdfed/article/view/3291/2953>
- Generalitat de Catalunya. (2006). *Consell assessor de la llengua a l'escola: Conclusions*. Barcelona: Servei de Difusió i Publicacions. Recuperat de <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/publicacions/monografies/consell-assessor-llengua>
- Generalitat de Catalunya. (2014). *La literatura a l'aula: Competències bàsiques. Àmbit lingüístic. Dimensió literària i comunicativa*. Barcelona: Servei de Comunicació i Publicacions. Recuperat de <http://ensenyament.gencat.cat/ca/Detall/eso-literatura-aula>
- Hermida, C., i Cañón. M. (2002). Conformar el canon literario escolar. *Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, 150, 7-12. Recuperat de <https://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/registro.do?id=1007592>
- Iborra, E. (2014, setembre 29). Alguns clàssics de la literatura catalana contemporània per als meus alumnes [entrada blog]. Recuperat de <https://laserpblanca.blogspot.com/2014/09/alguns-classics-de-la-literatura.html>
- Llovet, J. (2017, juny 30). Un pla de lectura insuficient. *El País*. Recuperat 19 abril 2020, de https://cat.elpais.com/cat/2017/06/29/cultura/1498732235_135773.html
- Llovet, J. (2018, maig 12). Ensenyar literatura. *Diari Ara*. Recuperat 19 abril 2020, de https://llegim.ara.cat/opinio/Ensenyar-literatura_0_2013398678.html
- Llovet, J. (2018, juny 4). *Entrevista a Jordi Llovet, filòsof, assagista, traductor i crític* [vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=s10FWHNmX4M>
- Lluch, G. (2015). 10 consells per seleccionar lectures a l'ESO. [Entrada blog]. Recuperat de <http://www.gemmalluch.com/10-consells-per-a-seleccionar-lectura-a-leso/>
- Machado, A. (2002). *Lectura, escuela y creación literaria*. Madrid: Anaya. Recuperat de <https://www.tagusbooks.com/leer?isbn=9788467832143&li=1&idsource=3001>
- Manresa, M. (2009). *Els hàbits lectors dels adolescents: Efectes de les actuacions escolars en les pràctiques de lectura*. (Tesi doctoral no publicada). Universitat Autònoma de Barcelona, Catalunya. Recuperat de <https://www.tdx.cat/handle/10803/4685#page=63>

- Mendoza, A. (Coord.) (2003). *Didáctica de la lengua y la literatura para primaria*. Madrid: Pearson Educación.
- Mendoza, A. (2002). La renovación del canon escolar: la integración de la literatura infantil y juvenil en la formación literaria. Dins Maria del Carme Hoyos (Ed.), *El reto de la lectura en el siglo XXI: actas del VI Congreso de la Sociedad Española de Didáctica de la Lengua y la Literatura* (pp. 21-38). Granada: Grupo Editorial Universitario. Recuperat de <http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmc1r771>
- Monsó, I. (2017, juny 29). Dificultats. *La Vanguardia*, p. 30. Recuperat de <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2017/06/29/pagina-30/98344735/pdf.html>
- Ordine, N. (2017). *Clàssics per a la vida: Una petita biblioteca ideal*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Romero, F. (2007). Canon literario en la escuela: formatos, actores y origen. *Trama Texturas*, 3, 91-99. Recuperat de <https://www.jstor.org/stable/27926617?seq=1>
- Tejerina, I. (2004). El canon literario y la literatura infantil y juvenil: Los cien libros del siglo XX. *Revista de la Asociación de Amigos del Libro Infantil y Juvenil*, 12, 17-25. Recuperat de <http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-canon-literario-y-la-literatura-infantil-y-juvenil-los-cien-libros-del-siglo-xx-0/>
- Viu la poesia. (s.d.) Recuperat de <http://www.viulapoesia.com/>

8. Annexos

Annex 1. Resultats de les preguntes tancades

Annex 2. Respostes de les preguntes obertes

Pregunta 6

Resposta a la pregunta número sis del qüestionari: «Què creus que és la literatura?»

- «Bàsicament és la utilització de les paraules, tant oralment com escrit.»
- «Una forma d'explicar anècdotes que un autor pensa i crea en la seva ment.»
- «Art de l'expressió escrita o parlada.»
- «És la ciència que estudia les obres literàries.»
- «Per mi la literatura és com l'estudi de les llengües.»
- «L'art d'escriure.»
- «L'expressió escrita o parlada.»
- «L'art de l'expressió escrita o parlada.»
- «Els llibres que expliquen una història fictícia.»
- «És el coneixement de les lletres.»
- «Exposició escrita o parlada.»
- «La lletra.»
- «Crec que és l'art on et pot expressar amb paraules o oralment.»
- «Algo que va passar els anys anteriors.»
- «Jo crec que són aquells llibres que han deixat petjada en la història, aquells llibres que segurament quedaran recordats per sempre i mai moren.»
- «Les lletres, la gramàtica i tot el tema aquest.»
- «Pues és un estil que llegim.»
- «Per mi és l'art d'escriure i entretenir amb el que escrius.»
- «És l'art d'escriure tant com novel·les, poemes...»
- «La literatura és una manera d'expressar.»
- «És una forma d'expressar-se o explicar una història.»
- «És una afició que tenen algunes persones per escriure.»
- «La literatura és una manera de poder expressar els teus sentiments, crear històries...»
- «Penso que dintre la paraula literatura hi entren tot els tipus de text que existeixen, tant guions per obres de teatre, històries, poemes...»
- «L'art de l'escriptura.»
- «La literatura és dividida en 3 períodes fer literatura parlar d'un assumpte amb eloqüència, però sense un propòsit definit o un interès veritable.»
- «Arte escrito.»
- «L'art d'escriure.»
- «Art de l'expressió escrita o parlada.»
- «És una manera d'expressar per escrit el que coneixes.»
- «La literatura forma part de la llengua i és la que explica les històries, els contes..».
- «Art de l'expressió escrita o oral.»
- «La literatura es una manera d'expressar les coses escrites.»
- «És la ciència que estudia l'expressió escrita i parlada.»
- «Jo crec que la literatura és una paraula que engloba tot allò que són escrits en versos o textos escrits en llengües diferents.»
- «La història d'una llengua.»
- «Penso que és tot el que engloba la literatura i l'idioma.»
- «Expressar-se escrivint.»

- «Nose»
- «Jo crec que la literatura és la llengua catalana que és l'art de l'expressió escrita. És tot tipus de qualsevol treball basat en símbols, còmics o l'escultura.»
- «Ho definiria com l'art de l'escriptura.»
- «*Una expresion que se escribe o que se habla.*»
- «L'estudi de la llengua.»
- «Coses escrites.»
- «*Es el arte de la expresión escrita o hablada.*»
- «No ho sé segur.»
- «La literatura, crec que és tot allò que s'expressa seguint un argument, ja siguin textos, poesies o obres de teatre.»
- «La cultura de la llengua. És a dir, com escriure bé en cada llengua i formar coses interessants.»
- «No sabria descriure-ho. És un art d'expressió escrita que es va crear fa bastant i n'hi ha de diferents tipus.»
- «És una ciència que estudia els llibres.»
- «Ns»
- «És l'expressió escrita.»
- «Jo crec que és una expressió artística.»
- «La veritat, no sé que respondre.»
- «Una forma d'expressar-te lliurement i conèixer i descobrir noves coses.»
- «Una forma de «viure en un món» imaginar i aquestes coses rares que inventeu els *profes*.
- «*Literatura is a term used to describe written and sometimes spoken material.*»
- «És l'art de l'escriptura que engloba molts estils diferents.»
- «Ni idea.»
- «No ho sé pas.»
- «És una forma en que l'autor s'expressa a través de les lletres.»
- «És un tipus d'art en que s'utilitzen lletres (històries), tan en prosa com en lírica, com a medi expressiu.»
- «Prova.»
- «Una manera de rebel·lar un forma de paraules fent una història.»
- «El conjunt de llibres que la gent llegeix.»
- «Art de llegir i escriure.»
- «Un concepte que s'hauria de consolidar per voluntat pròpia i no per obligació, no a tothom li agrada el mateix i s'ha d'entendre.»
- «Jo crec que la literatura és un mètode per explicar/expressar molts sentiments o bé altres coses que t'hagin portat a inspirar-te.»
- «Tot el que té a veure amb els llibres i la lectura.»
- «És una forma d'expressió. En aquest cas a través de lletres. Ex: Relat.
- «La literatura és una de les assignatures que ens ensenyen en els instituts ja que també serien tots els documents escrits.»
- «L'art de les lletres per comunicar i fer sentir emocions.»
- «Aprentatge.»
- «És l'expressió oral o escrita de qualsevol persona.»
- «L'escriptura.»
- «L'art de l'expressió escrita.»
- «L'art de l'expressió escrita.»
- «És tota la cultura dels llibres clàssics i moderns i les històries del darrera.»
- «La literatura és la lírica, la narrativa i el teatre.»

- «Una manera d'expressar un sentiment escrivint-lo.»
- «És una forma d'art que serveix per expressar-se amb paraules, tan de forma oral com escrita.»
- «Pues jo crec que és una manera d'explicar històries de diferents temes.»
- «És el conjunt d'expressions escrites.»
- «Potser un entreteniment, un *hobbie*, però també s'estudia.»
- «Són les coses que estan relacionades amb la llengua (en aquest cas catalana).»
- «Escriure.»
- «Crec que la literatura és una forma d'expressar-se parlant o escrivint.»
- «És la base per la qual se sap llegir o escriure.»
- «És el coneixement d'escriure i llegir llibres.»
- «No ho tinc molt clar.»

Pregunta 7

Resposta de la pregunta número set del qüestionari: «En literatura, hi ha llibres que s'anomenen «clàssics». Creus que l'obra *Mar i Cel* d'Àngel Guimerà és un clàssic? I *Noel et busca* d'Àngel Burgas? Argumenta la teva opinió.»

- «Crec que "Mar i Cel" sí que és un clàssic ja que va tenir i encara té molt d'èxit. En canvi "Noel et busca" no és tan conegut.»
- «No hi entenc molt ,però penso que els clàssics son llibres que destaquen i que van ser escrits fa anys.»
- «No els he llegit .»
- «No ho sé.»
- «Sí crec que l'obra "Mar i Cel" és un clàssic, ja que és una obra molt famosa que coneix molta gent i de la qual se'n parla molt, d'altra banda, no diria el mateix sobre "Noel et busca" perquè fins ara no n'havia sentit mai a parlar.»
- «No sé a quines obres es refereixen, no les conec.»
- «No se que son però crec que el primer si i el segon no.»
- «No els he llegit.»
- «Mar i Cel es un clàssic que a mes a mes s'ha portat al teatre. Noel et busca, crec que es una novel·la.»
- «Mar i Cel si que és un clàssic perquè s'ha traduït a molts idiomes i s'han fet molts musicals però Noel et busca no és un clàssic.»
- «No ser quins llibres són. :) :). Ho sento.»
- «No els he llegit.»
- «"Mar i Cel" si que seria un clàssic en canvi "Noel et busca", no. Els clàssics som considerat tot allò que ser escrit en llatí o grec antic.»
- «No sé quins són.»
- «No sé.»
- «No sé quin llibre és.»
- «Mar i Cel si, ja que com he dit abans, és una obra coneguda per a tothom, que ha deixat "petjada", en canvi Noel et busca no.»
- «Si suposo, la veritat no sé reconèixer quan un llibre el consideren clàssic i quan no. Tampoc estic gaire interessada en les obres que són clàssiques i les que no, a mi m'agrada llegir llibres que m'agradin.»

- «El de Mar i Cel es un clàssic perquè és un llibre que sempre s'ha quedat a la història catalana, Noel et busca no.»
- «Doncs no ho se del tot, per tant no et podria dir amb certesa però jo crec que si.»
- «Crec que si ja que són molt coneguts i fins i tot hi han obres de teatre.»
- «Mar i Cel si perquè segurament la gent el coneix mes, en canvi Noel et busca no es tant conegut, i per ara no es un clàssic.»
- «Penso que no, perquè no son llibre que tothom coneix. Pot se que molta gent se l'hagués llegit, però segurament abans de llegir se'l no en sabia res. Els clàssics son llibres que fins i tot abans de llegir tel ja saps una mica de que va.»
- «Diria que Mar i Cel si perquè s'han fet representacions teatrals i és famosa a Catalunya. Noel et busca no crec que ho sigui.»
- «No ho sé.»
- «No sabria dir-te, no llegeixo mole en català.»
- «Mar i Cel sí que ho és perquè és molt més conegut en canvi Noel et Busca és un llibre que es va escriure fa menys i no és tant conegut.»
- «Crec que si, ja que.»
- «Sí. Perquè són conegudes en diferents èpoques.»
- «Sí perquè són d'autors importants i molt bons i també perquè tenen molts anys.»
- «No se què és un llibre clàssic però si és allò igual que la música clàssica doncs no. i no he llegit Noel et busca.»
- «Sent sincers no tinc ni idea de quina obra es Noel et busca, pero la de Mar i Cel si que es un clàssic ja que es molt coneguda y representa com eren aquells temps.»
- «No crec que siguin clàssics ja que no han adquirit suficient temps per convertir-se en tals.»
- «Jo considero que els clàssics són aquelles obres de l'antiguitat, per tant crec que no.»
- «Realment aquesta pregunta no la sé respondre.»
- «Si perquè son llibres escrits fa molt temps hi han tingut molta fama.»
- «No sé quins llibres són.»
- «Només puc opinar sobre la primera, ja que és la única de les dues que conec, però respecte a aquesta crec que sí, que és un clàssic ja que és força reconeguda, i porta molts anys donant-se a conèixer.»
- «No ho se perquè no els he llegit però suposo que si son bastant coneguts suposo que seran clàssics.»
- «No sé, no els conec.»
- «Jo crec que el llibre de Noel et busca és un llibre clàssic.»
- «Potser Mar i cel mes que Noel et busca ja que es mes famós i se n'ha fet mes reparatori però jo penso que si.»
- «*No sé cual es esa.*»
- «Si, perquè són populars i han anat a passat de generació en generació.»
- «Crec que si, són famosos.»
- «No ho sé.»
- «A mi, no m'agraden massa aquest tipus de llibres, per tant, aquests dos que exposes, els desconec, al igual que desconec, el que tu entens per clàssic, però per mi un clàssic, sera el Don Quijote.»
- «No he llegit cap dels dos, pero si que sé que existeix el de "Mar i Cel".»
- «No conec cap de les dues obres. Ni tan sols em sonen.»
- «Mar i cel si perquè es molt coneguda però noel et busca no perquè gairebé ningú la coneix.»
- «Ns.»
- «Un clàssic es un llibre que parla dels sentiment i que tothom si pot sentir identificat o sigui si crec que els dos son clàssics.»

- «Jo crec que sí que ho són.»
- «Depèn de per què entenguem el terme clàssic.»
- «Jo crec que Mar i Cel sí perquè és molt conegut i crec que és important conèixer-la. En canvi, Noel et Busca penso que no és un clàssic ja que no sabia que existia, però sí que em va agradar molt llegir-lo.»
- «No els he llegit.»
- «*The books you are talking about i haven't read them before so i can't judge it.*»
- «Crec que Mar i Cel és un clàssic ja que l'obra s'ha arribat a interpretar nombroses vegades i és coneguda per un gran nombre de persones. En el cas de Noel et Busca, no ho crec ja que és coneguda per molta menys gent.»
- «No sé.»
- «No sé quina obra és.»
- «No tinc cap perquè no me llegit pas.»
- «"Mar i Cel" és una obra clàssica en la que fins i tot hem tingut el plaer de veure-la.» representada al teatre. No coneix-ho el llibre "Noel et Busca".»
- «Jo diria que sí ja que són llibres coneguts que s'han anat transmetent al llarg dels anys (degut a que agraden a la gent i són molt famosos).»
- «Mar i cel si ja que amb sona i a mi no m'agraden els llibres soc de còmics i l'altre no.»
- «Crec que si.»
- «Mar i cel si, Noel et Busca no.»
- «No ho sé.»
- «No ho sé perquè no els he llegit mai.»
- «Mar i Cel si, perquè és una obra que tothom coneix i es típica, però Noel et Busca no.»
- «Només he llegit Noel et Busca i honestament no crec que sigui un clàssic.»
- «No els he llegit pas no puc dir res.»
- «Mar i Cel és un clàssic perquè és una obra molt reconeguda i va ser escrita fa molts anys i es continua llegint actualment. En canvi Noel et Busca és un llibre massa nou per saber si és un clàssic i tampoc no està tant reconegut.»
- «Només conec l'obra de Mar i Cel, i crec que és clàssica per una banda, però per l'altre no, perquè clàssic jo entenc que vol dir que és rutinari i està pensat en l'antiguitat.»
- «Crec que ambdós són clàssics, no obstant una sigui més nova que l'altre són reconeguts per molta gent i sempre són molt recomanats.»
- «Si ja que són llibres molt coneguts en la nostra comunitat.»
- «Jo crec que no ja que els clàssics són llibres més vells i més populars que tenen una història darrera.»
- «Crec que si perquè són llibres molt populars i que molta gent s'ha llegit.»
- «"Mar i Cel" crec que és un clàssic ja que ha estat aclamat per la crítica i s'han fet moltes obres. En canvi "Noel et Busca" no és tant conegut com altres llibres llegits a classe, des del meu punt de vista és un llibre com qualsevol altre.»
- «Mar i cel és un clàssic ja que és molt conegut i ben criticat, a més de fer ,lots anys que existeix. Noel et Busca no penso que es pugui considerar un clàssic en el món de la literatura ja que fa relativament poc que existeix i és poc reconegut.»
- «No crec que cap dels dos ho siguin ja que haurien de ser molt famosos mundialment com ara Frankenstein i haurien de tenir un impacte més gran en la societat.»
- «Mar i Cel sí, ja que és conegut per pràcticament tothom a Catalunya i forma part de la cultura, en canvi Noel et Busca no.»
- «No els he llegit, però jo pel que entenc de clàssics és que formen part de la història de la literatura catalana. Segurament són clàssics perquè van tenir una gran influència en en la seva època.»

- «Si, no»
- «No ho se perquè no m'he llegit aquests llibres.»
- «Suposo que no, ja que, un llibre clàssic són aquells llibres que s'han de reconèixer de només veure el títol i al menys jo, no hem sonaven abans de que ho expliquin.»
- «Sí, perquè són de fa molt temps.»

Pregunta 8

Resposta de la pregunta número vuit del qüestionari: «De tots els llibres que has llegit a l'assignatura de català durant aquests tres anys d'institut, tria el que t'hagi agradat més i explica per què.»

- «El llibre que m'ha agradat més és *Calla, Càndida, calla*, ja que és un gènere que s'acosta al tipus de llibres que llegeixo.»
- «No en destacaria cap perquè tots han set bastant interessants i diferents.»
- «Durant aquests tres últims anys hem llegit molts llibres i la majoria m'han agradat molt, però en el que més em vaig submergir va ser en *El mecanoscrit del segon origen* de Pedrolo, no sé exactament el perquè però em vaig enganxar molt en aquest llibre, suposo que és perquè anaves veient tot el progrés que feien els dos protagonistes i de la manera en què ho explica l'escriptor els acabes agafant estima. De la mateixa manera que em va passar amb el llibre d'aquest any, *Aloma*, de Rodoreda, en el qual també em vaig endinsar molt.»
- «*Plutó*, aquest llibre es del institut, i m'ha agradat molt perquè es molt bonic, fàcil de llegir i ràpid.»
- «No en podria triar un.»
- «*Homes i ratolins*»
- «El de *Peter Pan*. Perquè va de nens i cavallers.»
- «No ho sé.»
- «*Calla, Càndida, calla* o *Cada gra de raïm* perquè és un llibre que representa bastant bé la nostra generació.»
- «*Contes per un món millor*. Amb va agradar el estil de varis contes units amb la mateixa finalitat.»
- «No me'n recordo.»
- «*El niño com el pijama de rayas*. M'ha agradat perquè és un llibre que no se m'ha fet pesat, a sobre és un llibre entretingut.»
- «*Blau turquesa*»
- «A mi em va agradar bastant un llibre que vam llegir l'any passat, es deia *El principie de la Niebla*, de Carlos Ruiz Zafón. Em va agradar perquè és una història "moderna", no com altres que ens fan llegir com *Frankenstein* o *Dràcula*. Aquest llibre fa que el lector tingui ganes de llegir el següent capítol, intriga, que ajuda molt a persones de la nostra edat a llegir.»
- «*Blau turquesa*, perquè era curt i el vaig entendre molt bé i també em va agradar molt.»
- «*Els futbolíssims*»
- «Suposo que *Brujas*, de Roald Dahl. El vam llegir a 1r d'ESO i segurament em va agradar perquè hi havia humor però també era força dramàtic, es notava que era de Roald Dahl. Va ser un dels llibres que l'hagués pogut triar ja sola.»

- «*Wonder*, perquè és una història impactant i li tinc molt de respecte tant a l'autor com el protagonista.»
- «A mi m'agraden altre tipus de llibres.»
- «El que m'ha agradat més es el llibre d'*Homes i ratolins* perquè va ser l'únic que em va enganxar i em va semblar un molt bon llibre.»
- «Em va agradar molt el llibre que vam llegir a 1r, es titula *Mentida* i em va agradar perquè és bastant intrigant.»
- «*Calla, Càndida, calla* (trobo que està molt bé per la nostre edat) *El principi de la niebla* (simplement es el que mes m'ha agradat) *Mites grecs* (em va semblar interessant).»
- «Diria que el meu preferit a estat *Noel et busca*, perquè és un llibre amb una trama moderna, i de personatges més o menys joves.»
- «*Blau turquesa*»
- «No men recordo els noms.»
- «*Oriol pelacanyes*»
- «*Paraules ferides* perquè crec que era un llibre del nostre nivell (no vam haver de llegir cap adaptació) i vaig aprendre molt.»
- «*El mecanoscrit del segon origen*. Perquè m'agrada el tema que tracta la història.»
- «*El nen amb el pijama de ratlles* perquè veus una situació molt dura què va passar i aprens de la historia.»
- «Aquell que tenia diàlegs i ens el feien llegir com si estiguéssim a un teatre el del misteri no em recordo com es diu.»
- «Cap ja que son llibres que no enganxen y son bastant avorrits la gran part dels alumnes no ens els acabem llegint.»
- «Prova»
- «*Calla, Càndida, calla*, perquè crec q és un llibre molt interessant per la nostra edat ja que parla sobre temes que ens comencen a preocupar i ens ensenya com hem d'actuar.»
- «*La ratèra*»
- «El que mes me ha agradat ha sigut el de aquest any el de *A fer punyetes*, a mi em sembla un bon llibre per adolescents ja que son ells els protagonistes i és com que llegint aquest llibre ens sentim encara mes.... A mi m'ha agradat molt i m'agradaria llegir-ne més d'aquest tipus.»
- «*Blau turquesa*, perquè es un llibre on et parla de coses que et poden passar molt fàcilment.»
- «*Blau turquesa o No-res.*»
- «*Mecanoscrit del segon origen*. Perquè és el que més interessant em va semblar per l'argument, i perquè no era de temes molt monòtons.»
- «No me'n recordo del nom però anava sobre una casa embuixada.»
- «Cap m'ha agradat.»
- «N'hem llegit molts però no me n'ha agradat cap perquè hansigut complicats i a mi em costa de llegir (no m'agrada llegir!).»
- «El que més em va agradar va ser un que vaig escollir jo, els que ens fan llegir des-de el institut em costen una mica mes.»
- «*Calla, Càndida, calla* perquè tractava amb gent de la nostre edat temes actuals que passem tots i fa servir vocabulari que utilitzem.»
- «*Mi hermano persigue dinosaurios, porque es conmovedora y nos señala lo maravilloso que es la diversidad.*»
- «*After* perquè agrada el amor.»

- «*Homes i ratolins* es el que em va agradar mes perquè mel vaig llegir a casa després de la pressió de l'examen.»
- «*La noia de la perla, por que expresa muchas cosas que en realidad pasan en nuestra sociedad, por ejemplo: los problemas religiosos etc.*»
- «Crec que el de 3r ja que ens han deixat escollir-lo.»
- «Poder, *El del niño del pijama de rayas*, ja que et fa reflexionar molt de la crueltat que va arribar a tenir l'ésser humà fa uns anys. A mi em va fer molta llastima llegir-lo.»
- «De català, cap m'ha enganxat a un nivell gran. Han sigut mes els llibres que ens han oferit en castellà.»
- «Crec que el llibre de català que més m'ha agradat ha sigut *Blau turquesa*, perquè tracta un tema molt interessant: el sida. I el fet de que això separi a dos persones que s'estimen molt i a més a més la distribució del llibre. M'agrada que el capítols fossin curts.»
- «*Noel et busca* i *Calla, Càndida, calla*, perquè son una llibres interessants.»
- «Ns»
- «Un dels que m'ha agradat mes a set el de *Paraules ferides*, a més se'm va fer com molt curt i casi mai em passa amb els llibre.»
- «*El fantasma de Canterville*, va ser divertit i curiós, però el *profe* va posar molt de la seva part i va ser molt important.»
- «Els que més m'han agradat han estat *Noel et busca* i *Paraules ferides* ja que els he trobat molt interessants i l'argument era molt bo.
realment cap d'aquests m'ha agradat gota ja que son mol avorrits i només obrir-los ja tens ganes de tancar-los.»
- «*I like english because is my favourite subject.*»
- «*La dama del alba*. És el que més m'ha agradat perquè he trobat molt interessant l'argument i la trama. A més, el llenguatge era més complex i acurat que en altres llibres que hem llegit.
- «No hem recordo.»
- «*Blau turquesa* perquè no sem va fer pesat de llegir, a mi que no m'agrada llegir hem vaig quedar amb ganes de 2na part.»
- «Aquests tres 3 no ens han fet llegir tants llibre només 2 crec.»
- «*La ratona* d'Agatha Christie perquè és un llibre misteri i assassinat i a mi m'agraden molt.»
- «*Mecanoscrit del segon origen*»
- «Ningun»
- «*Paraules ferides*»
- «*Homes i ratolins*. Normalment no em solen agradar els llibres que ens fan llegir a l'institut ja que no solen ser dels tipus de gèneres que m'agraden però aquest, em va agradar molt, em vaig poder posar en la pell dels personatges i no podia parar de llegir-lo, em va semblar molt interessant i em va commoure.»
- «*Blau turquesa*, es l'únic que m'ha enganxat.»
- «*El conte de Nadal* perquè era un conte trist pro a la mateixa vegada era alegre.»
- «En realitat no és un llibre sinó una crònica de bastants llibres, la qual m'agrada pel simple fet de que és de ciència ficció, molta intriga i acció.»
- «*Noel et busca*, no es feia tant pesat com els altres.»
- «*La ratona* d'Agatha Christie sens dubte, és el que m'ho vaig passar més bé llegint, ja que llibres feixucs com *El relato de un naufrago* es fan pesats quan els llegeixes amb tota la classe.
- «*L'esclau del mercadal*.»

- «*Homes i ratolins* (John Steinbeck). M'agrada la manera com descriu l'entorn, per com mostra la idea del somni americà i per un final molt commovedor i immillorable.»
- «*El Mecanoscrit del segon origen* Perquè molta gent sabia quin era i em va semblar una molt bona història.»
- «*Blau turquesa*, perquè era curt i m'agradava la història.»
- «Per mi el llibre de *Noel et busca* em va semblar un llibre molt interessant ja que la majoria dels personatges eren basats a la nostra edat i això et fa sentir més còmode a l'hora de llegir l'història.»
- «*Noel et busca*.»
- «La trilogia de *Mentida, Veritat i Por* ja que l'història que s'explica es molt maca i no es difícil de llegir.»
- «*El Mecanoscrit del segon origen*.»
- «*Vaixells negres davant Troia*.»
- «*Mentida* de Care Santos, perquè em vaig sentir molt identificada.»
- «*Calla, Càndida, calla* em va agradar ja que parla de l'etapa adolescent que és per la que molts de nosaltres estem passant ara mateix. Però *Paraules ferides* també el vaig trobar un llibre molt interessant sobretot per el moment que estem vivint políticament a Catalunya.»
- «*Paraules ferides* m'ha agradat molt. Penso que és molt fàcil de llegir però alhora et fa entendre i sentir moltes coses i el missatge que dona és molt maco.»
- «*El abrazo de la muerte*, el dels mites grecs i el de elles també maten ja que els tres porten temes que m'agraden i personalment gaudeixo llegir aquestes coses i també ja que estan redactats d'una manera molt atractiva.»
- «*Vaixells negres davant Troia*, ja que la mitologia grega m'agrada molt. En general tots els llibres "clàssics" que em llegit fins al moment en català o castellà m'han agradat molt (*Vaixells negres, Frankenstein, El Lazarillo...*) i potser més endavant podríem llegir un clàssic sense adaptar durant tot el curs.»
- «Cap la veritat.»
- «No n'hi ha cap en concret, però m'agraden més els que llegim en conjunt a la classe, i després mirem una pel·lícula per acabar.»
- «El conté de nadal perquè el conté de nadal no m'avorria.»
- «Crec que el de *Blau turquesa*, és més del meu estil. El protagonista te el sida, però al poc temps troba a una persona que fa que s'oblidi a vegades de que te la malaltia i s'enamoren els dos.»
- «*Noel et busca*, ha set un dels llibres que m'han agradat més perquè m'ha despertat una inquietud en el meu cervell cada vegada que anava passant l'història. Tot i que, hi han agut lluna que també m'han agradat però no tant com altres.»
- «*Wonder*. Per que explica la vida d un noi que viu una vida difícil amb el bullying i el seu físic de naixement i quan entra a la primera escola de la seva vida a d afrontar dies tristes,difícils i durs durant tot el curs.»
- «No me'n ha agradat cap, cap dels llibres val la pena ni cap t'ensenya cap valor.»

Annex 3. Tastet poètic

1. «El comte Arnau» de Joan Maragall (fragment)

IV

Totes les veus de la terra
criden contra el comte Arnau
perquè, volent Adalaisa,
sens ella se n'ha tornat.

—Fill de la terra, — fill de la terra,
comte l'Arnau:
per una imtatge
t'has deturat,
per un cadavre,
tu que en fas tants!
—Com el Sant Cristo — no n'he fet cap.
—Què té el Sant Cristo? — Què té el Sant Cristo,
comte l'Arnau?
És fusta morta: — no pot brotar.
—Ai, sí, que brota! — Ai, sí, que brota!
Valga'm Déu val!
Quina mirada — ella li ha dat!
—Quina mirada, — quina mirada,
comte l'Arnau,
quina mirada — deu haver estat!—

Ell vol esclafir la rialla,
fa un gran crit i arrenca el plor.
Al rugit del plor que arrenca
clamorós el comte Arnau,
totes les veus de la terra
se dispersen udolant.

V

Nit!... Tota l'hermosura d'Adalaisa
jeu adormida als peus del Cristo nu.
Arnau segueix pacient un camí negre
per dins de les muntanyes silencioses.
Per damunt de la volta hi passa un riu
una estona... Després se perd i calla...
L'Arnau de sota terra surt al porxo.
Va cercant Adalaisa entre les celles
i la veu adormia sa hermosura
tota ajaguda als peus del Cristo nu,
sense vels, sense toca, sense manto,
sens gesto ni defensa... Allí, adormida.
Té una gran cabellera molt frondosa.

—Quins cabells més sedosos, Adalaisa!—
pensa Arnau. Però calla i se la mira.

Ella dorm, ella dorm, i a poc a poc
se li amoreix tota la cara
com reflectant el pas serè d'un somni,
fins que mig riu molt dolçament. Li vola
una estona el somris entorn dels llavis.

—Quins llavis amorosos, Adalaisa!—
pensa l'Arnau. Però calla i se la mira.

Un gran sospir travessa el dormir d'ella
com onada del mar, i s'aquieta.

—Quin pit sospirador tens, Adalaisa!—
pensa Arnau. Però calla i se la mira.

Més, quan ella obre els ulls, ell desencanta's,
la pren amb un bracet i se l'emporta.

Quan surten a camp ras se fa de dia.

VI

Totes les veus de la terra
aclamen al comte Arnau
perquè de la fosca prova
ha sortit tan triomfant:

—Fill de la terra, — fill de la terra,
comte l'Arnau,
ara demana, — ara demana:
què no podràs?

—Viure, viure, viure sempre:
no voldria morir mai;
ser com roure que s'arrela
i obre la copa en l'espai.

—Els roures viuen i viuen,
però també compten els anys.

—Doncs, vull ser la roca immòbil
entre sols i temporals.

—La roca viu sense viure,
que res la penetra mai.

—Doncs, la mar somovedora
que a tot s'obre i dóna pas.

—La mar s'està tota sola
i tu vas acompanyat.

—Doncs, ser l'aire quan s'inflama
la llum del sol immortal.

—Pro l'aire ni el sol no estimen
ni senten l'eternitat.

—Doncs, ser home sobrehome,
ser la terra palpitant.

—Seràs roure, seràs penya,
seràs mar esvalotat,
seràs aire que s'inflama,
seràs astre rutilant,
seràs home sobrehome
perquè en tens la voluntat.
Correràs per monts i planes,
per la terra, que és tan gran,
muntat en cavall de flames
que no se't cansarà mai.
El teu pas farà basarda
com el pas del temporal.
Totes les veus de la terra
cridaràn al teu voltant.
Te diran ànima en pena
com si fossis condemnat.--

2. «La poma escollida» de Josep Carner

Alidé s'ha fet vella i Lamon és vellet,
i, més menuts i blancs, s'estan sempre a la vora.

Ara que són al llit, els besa el solelet.

Plora Alidé; Lamon vol consolar-la i plora.

—Oh petita Alidé, com és que plores tant?

—Oh Lamon, perquè em sé tan vella i tan corbada
i sempre sec, i envejo les nores treballant,
i quan els nets em venen em troben gelada.

I no et sabria péixer com en temps florit
ni fondre't en l'enyorança dels dies que s'escolen,
i tu vols que t'abrigui i els braços em tremolen
i em parles d'unes coses on m'ha caigut oblit

Lamon fa un gran sospir i li diu:
—Oh ma vida, mos peus són balbs
i sento que se me'n va la llum,
i et tinc a vora meu com la poma escollida
que es trona groga i vella i encara fa perfum.

Al nostre volt ningú no és dolç amb la vellesa:
el fred ens fa temença, la negra nit horror,
criden els fills, les nores ens parlen amb aspresa.
Què hi fa d'anar caient si ens ne duem l'amor?

3. «Dona'm la mà» de Joan Salvat-Papasseit

Dona'm la mà que anirem per la riba
ben a la vora del mar
bategant,
tindrem la mida de totes les coses
només en dir-nos que ens seguim amant.

Les barques llunyes i les de la sorra
prendran un aire fidel i discret,
no ens miraran;
miraran noves rutes
amb l'esguard lent del copsador distret.

Dona'm la mà i arrecera la galta
sobre el meu pit, i no temis ningú.
I les palmeres ens donaran ombra.
I les gavines sota el sol que lluu

ens portaran la salaborr que amara,
a l'amor, tota cosa prop del mar:
i jo, aleshores, besaré ta galta;
i la besada ens durà el joc d'amar.

Dona'm la mà que anirem per la riba
ben a la vora del mar
bategant;
tindrem la mida de totes les coses
només en dir-nos que ens seguim amant.

4. «T'estimo perquè sí» de Maria Mercè Marçal

T'estimo perquè sí. Perquè el cos m'ho demana.

Perquè has vingut de l'ona sense ordre ni concert.
Perquè el brull del boscatge t'enrama la cabana
sense panys ni bernats, en un desvari verd.

Perquè vull. Perquè em xucla la rel de la follia.
Perquè és l'amor, dallat, que ha granat al meu llit.
Perquè duc, ben reblat, el bleix de l'escorpit
que provoca la salobre i encrespa la badia.

Perquè sóc massa fràgil per bastir l'aturall
a la marea viva que em nega l'endeví.
Perquè sóc massa forta perquè em blegui un destí
que han signat, sense mi, les busques de l'estrall.

Perquè l'aigua més fonda no vol ni pau ni treva
i pregona ben fort que sóc d'estirp romeva.

5. «L'Elionor» de Miquel Martí Pol

L'Elionor tenia
catorze anys i tres hores
quan va posar-se a treballar.
Aquestes coses queden
enregistrades a la sang per sempre.
Duia trenes encara
i deia: «sí, senyor» i «bones tardes».
La gent se l'estimava,
l'Elionor, era tendra,
i ella cantava mentre feia córrer l'escombra.
Els anys, però, a dins la fàbrica
es dilueixen en l'opaca
grisor de les finestres,
i al cap de poc l'Elionor no hauria
pas sabut dir d'on li venien
les ganes de plorar
ni aquella irreprimible
sensació de solitud.
Les dones deien que el que li passava
era que es feia gran i que aquells mals
es curaven casant-se i tenint criatures.
L'Elionor, d'acord amb la molt sàvia
predicció de les dones,
va créixer, es va casar i va tenir fills.
El gran, que era una noia,
feia tot just tres hores
que havia complert els catorze anys
quan es posar-se a treballar.
Encara duia trenes

i deia: «sí, senyor», i «bones tardes».

6. «No és estar sola que puny» de Montserrat Abelló

Ara ve el moment terrible
en què passem pel costat
sense veure-hi.

No és estar sola
que puny, sinó la indiferència
que ens envolta.

A tu i a mi i a aquell
altre que ve i es troba
fora del cercle.

No hi fa res si ets ben
sola, és quan tens els altres
a la vora que ho notes.

7. «Ferida d'amor» dins del disc *Verdaguer, ombres i maduixes* d'Obeses

VERDAGUER JOVE

Darrera dels mossos, que en mig de l'artiga
arranen los blats,
tot taral·lejant va ma dolça amiga.

Tot espigolant, se planta una espina
i es posa a plorar.
Roseta, què tens? Doncs què tens, per vida?

ROSER

Al taló del peu m'hi puny una espina.

VERDAGUER JOVE

Jo que hi vaig, li trec i el peu li embolico,
tot embolicant-li la nina sospira.

ROSER

No sospiro, no,
pel peu ni l'espina; VERDAGUER JOVE
sospiro per tu —per mi—
que me l'emboliques,
que curant-me el peu,
del cor m'ets ferida.

A la primera ullada
em vas ferir lo cor,
em vas tenir ferida
i t'amagues pel bosc.

Mon cor és una arpa
de cordes d'argent;
com l'amor les polsa,
sols l'amor les sent.

(ROSER es queda el mocador)

ROSER VERDAGUER JOVE
No sospiro, no, no sospires, no,
pel peu ni per l'espina; pel peu ni l'espina;
sospiro per tu sospires per mi
que me l'emboliques, que te l'embolico,
que curant-me el peu, que curant-te el peu,
del cor m'ets ferida, del cor m'ets ferida.

8. «Jo» de Narcís Comadira

Sóc mascle i gironí. Mitja estatura.
Cabell castany, ullets de marrec trist.
Romàntic una mica, cosa dura
en el temps que vivim. Prou ho tinc vist.

Mozart més que cap altre m'entabana,
i, en versos catalans, Josep Carner.
Crec en l'amor, la taula quan tinc gana,
els plaers de la carn, que em moriré.

I si a estones em vaga de fer versos
i confegeixo quatre mots dispersos,
no ho faig pensant en un darrer sentit,

que no vull fer carrera de poeta.
Lletraferit de la A a la Z
en llengua fosca i en país petit!

9. «Maig d'amor» de Gerard Vergés

Són certes les paraules que vam dir-nos,
certa la primavera del teu cos
i cert l'espill d'amor dels teus ulls negres.

Suau plovia sobre el bosc tendríssim
de pins i diminutes margarides.
Sols el silenci, sols nosaltres sols.

D'aquí a molts anys potser recordaràs
que algú, algun dia, et va estimar moltíssim.
I et pujarà a la gola una dolçor
com una immensa mel, com una música.
La mateixa dolçor que ara jo sento
recordant-te en la meua soledat.

Res no val tant com un instant d'amor.

10. «M'he estimat molt la vida» de Vicent Andrés Estellés

M'he estimat molt la vida,
no com a plenitud, cosa total,
sinó, posem per cas, com m'agrada la taula,
ara un pessic d'aquesta salsa,
oh, i aquest ravenet, aquell all tendre,
què dieu d'aquest lluç,
és sorprenent el fet d'un cirera.
M'agrada així la vida,
aquest got d'aigua,
una jove que passa pel carrer
aquest verd
 aquest pètal
 allò
una parella que s'agafa les mans i es mira als ulls,
i tot amb el seu nom petits sempre en minúscula,
com passerell,
 aquell melic,
com la primera dent d'un infant.

11. «Ítaca» de Konstandinos Kavafis

Tingues Ítaca sempre al pensament.
El teu darrer destí és arribar-hi.
Gens no apressis, però, a travessia.
És preferible que duri molts anys;
i que fondegis, vell, a l'illa, ric
amb el que hauràs guanyat en el camí,
sense esperar cap bé que Ítaca et doni.

Ítaca t'ha donat el bell viatge.
Sense ella, no l'hauries pas emprès.
Res més no té que et pugui ja donar.

I no t'ha estafat pas, si et sembla pobra.
Savia com t'has tornat, amb tant de món,
ja hauràs comprès què volen dir les Ítaques.

12. «Tal vegada la meva última carta a Mehmet» de Nâzim Hikmet

No visquis en aquesta terra com un llogater
o com qui passa l'estiu a la natura.
Viu en aquest món com si fos la casa del teu pare,
creu en els grans, en la terra, en el mar,
però sobretot creu en l'home.

13. «L'home i la mar» de Charles Baudelaire

Home lliure, per sempre t'estimaràs la mar!
Espill de la teva ànima, l'hi veus emmirallada
en l'infinit vaivé d'onada rere onada,
i tu ja ets un abisme més amargant encar.

Et plau de submergir-te dins de la teva imatge;
l'estrenys amb ulls i braços, però el cor es distreu
d'escoltar adés i ara la seva pròpia veu
en el brum d'aquest plany indomable i salvatge.

Tots dos sou tenebrosos i tots dos sou discrets:
home, als teus gorgs immensos no arribà mai cap sonda,
oh mar, és insabuda ta riquesa més fonda,
tan gelosos com sou de preservar els secrets!

I tanmateix, després de segles innombrables,
heu seguit barallant-vos, cruels, a dret i a tort,
de tant com estimeu el carnatge i la mort,
oh lluitadors eters, oh germans implacables!

14. «Sonet núm. 116» de William Shakespeare

A la unió de dues ànimes lleials
no admeto impediments. L'amor no és amor
si sofreix canvis amb els canvis temporals,
si, mancat de favors es vincla al desfavor.
Ah, no: l'amor és com el sempre immòbil far
que mira les tempestes i mai no es desfigura.
De cada barca errant és l'estrella polar
d'insondable valor i sondejada altura.
L'amor no és la joguina del temps, ni que l'esclat

de rostre i llavis mori sota la seva falç.
No s'altera l'amor amb la fugacitat
sinó que sobreviu fins als dies finals.
I si això és un error i em pot ser demostrat,
jo no he escrit mai, ni mai cap home no ha estimat.

15. «Aquest matí» d'Antonin Artaud

Aquest matí
jo que tot ho he inventat
he comprès per primera vegada
la diferència
entre una sensació
i un sentiment
en la sensació
s'agafa allò que ve
en el sentiment
s'intervé

Annex 4. Qüestionari

Qüestionari sobre els interessos literaris dels alumnes de 3r d'ESO

Hola, soc l'Ariadna, una estudiant del màster en Formació del Professorat de Secundària. Actualment estic fent el treball de fi de màster sobre els interessos literaris dels alumnes de 3r d'ESO i m'agradaria saber l'opinió dels estudiants sobre un seguit d'aspectes relacionats amb la literatura i els hàbits lectors. Per aquest motiu, em seria de gran ajuda que em responguéssiu aquest petit qüestionari que consta de tres parts i té una durada aproximada de deu minuts, les respostes són totalment anònimes.

* Obligatòria

Llegeix les següents afirmacions i marca **SÍ** si hi estàs d'acord o **NO** si hi estàs en desacord.

1. 1. A casa, lleigeixo llibres que no són els que em fan llegir a l'institut. *

Maqueu només un oval.

Sí

No

2. 2. A casa, lleigeixo els llibres que s'han de llegir obligatòriament a les diferents assignatures. *

Maqueu només un oval.

Sí

No

3. 3. A l'assignatura de català, m'agradaria llegir més llibres. *

Maqueu només un oval.

Sí

No

4. 4. Generalment, a l'assignatura de català, aprenc amb els llibres que em fan llegir. *

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

5. 5. Generalment, a l'assignatura de català, entenc l'argument dels llibres que em fan llegir. *

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

Contesta, de forma argumentada, les preguntes següents.

6. 6. Què creus que és la literatura?

7. 7. En literatura, hi ha llibres que s'anomenen "clàssics". Creus que l'obra "Mar i Cel" d'Àngel Guimerà és un clàssic? I "Noel et busca" d'Àngel Burgas? Argumenta la teva opinió.

8. 8. De tots els llibres que has llegit a l'assignatura de català durant aquests tres anys d'institut, tria el que t'hagi agradat més i explica per què.

Marca una sola opció per cada pregunta.

9. 9. Quin és el gènere literari que t'agrada més? *

Maqueu només un oval.

- Poesia
 Narrativa
 Teatre

10. 10. Si haguessis de triar un dels següents llibres quin triaries? *

Maqueu només un oval.

- Un llibre d'amor
 Un llibre de misteri
 Un llibre de viatges
 Un llibre d'aventures
 Altres: _____

11. 11. Sobre quins dels temes següents et vindria més de gust llegir en un llibre, una poesia o una obra de teatre? *

Maqueu només un oval.

- Sobre sentiments i emocions (amor, soledat, por, felicitat...).
- Sobre animals, natura, medi ambient, ciutats, medis rurals...
- Sobre relacions familiars (relacions de germans, divorcis, adopcions, abandonament...).
- Sobre temes quotidians i propers (l'amistat, la societat, les vacances, l'amor, les addiccions, la sexualitat, les malalties...)
- Sobre temes històrics, guerres, migracions, cultures, conflictes polítics, econòmics o socials.

12. 12. Quan treballes un llibre a classe què és el que t'interessa més? *

Maqueu només un oval.

- La vida de l'autor
- L'argument del llibre
- El context històric i social del llibre
- Altres: _____